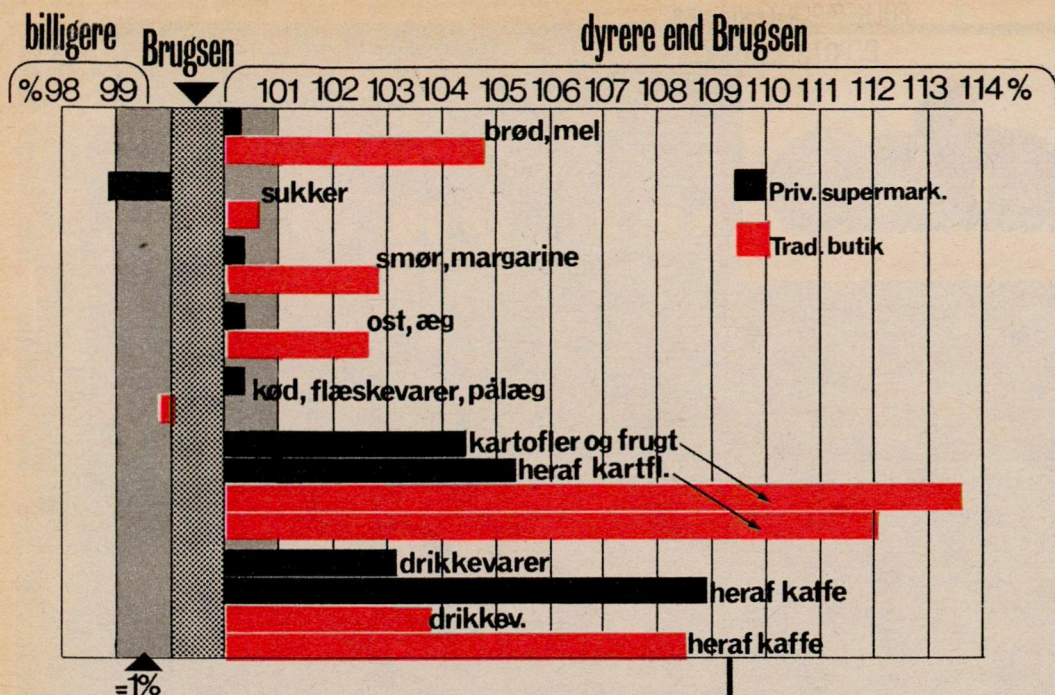

På jagt efter vulkanernes hemmeligheder

Personen til venstre er den franske vulkanforsker Haroun Taziev, og lavastrømmen er fotograferet under et af hans utallige besøg i mere eller mindre „levende“ vulkaner. Se inde i bladet billedreportagen om Tazievs arbejde i Etnas krater — hvor han forsøger at finde frem til en metode, der gør det muligt at forudsige vulkanudbrud.

LO's prisundersøgelse viser, at brugsforeningerne som helhed er godt 2,5 pct. billigere end de traditionelle diskbutikker og knapt 1,5 pct. billigere end de private supermarkeder med fødevarer. På tavlen her ses, hvordan prisforskellene for de tre butikstyper fordeler sig på de enkelte varegrupper i undersøgelsen. Forskellene er målt i procent i forhold til Brugsens prisniveau, som LO har sat til 100. Det fremgår, at Brugsen også når varegrupperne tages hver for sig holder det laveste prisniveau på næsten alle varer. Prisforskellene er størst i grupperne frugt, kartofler, drikkevarer og kaffe. Tager man frugt og kartofler under et, er Brugsen 13,6 pct. billigere end de traditionelle butikker og 4,5 pct. billigere end de private supermarkeder. LO-rapporten bygger på godt 24.000 prisoplysninger indsamlet i 34 byer i tiden februar i fjor til januar i år.

LO siger: Brugsen billigst

Hvor er maden billigst – i de traditionelle diskbutikker, i de private supermarkeder eller i Brugsen? En ny rapport er offentliggjort af LO, der har foretaget en sammenligning af priser i de tre butikstyper. Den er et led i LO's store undersøgelse af prisudviklingen i Danmark, som bliver færdig hen på sommeren.

Undersøgelsen omfatter 34 byer over hele landet, og LO har konstateret, at brugsforeningerne som helhed er billigst inden for det undersøgte vareudvalg, der omfatter de mest almindelige madvarer: brød, mel, sukker, margarine, smør, ost, æg, kød- og flæskevarer, kødpålæg, kartofler, frugt, kaffe og andre drikkevarer.

LO-rapporten er baseret på godt 24.000 prisoplysninger, indsamlet i tiden fra februar i fjor til januar i år, og sammenligningerne er udregnet for en gennemsnitsfamilies årsforbrug inden for de udvalgte varegrupper, der beslaglægger lidt over halvdelen af familiens samlede årsudgift til mad og drikke.

Udtrykt i kroner og ører har gennemsnitsfamiliens årsforbrug af de nævnte varer kostet 4551 kr. i Brugsen, 4616 kr. i private supermarkeder og 4675 kr. i den traditionelle diskbutik. Det er det samlede billede, når hele landet tages under ét. Ser man på de enkelte landsdele, viser det sig, at brugsforeningerne står sig særlig godt i priskonkurrencen i hovedstadsområdet, de klarer sig også bedst på øerne i øvrigt, men i Jylland kan konkurrenterne møde med lidt billigere priser i den samlede opgørelse. Forskellene er dog ikke større, end at billedet formentlig ville tippe over i

Brugsens favør, hvis man medregnede dividenden – og de private handlendes rabatter.

Der er også prisforskelle mellem de enkelte landsdeles og byers brugsforeninger. Ganske vist følges i det store og hele de vejledende udsalgspriser, der udregnes af FDB. Men det er ikke nogen pligt. Brugsforeninger, som deltager i hård lokal konkurrence, eller som kan klare sig med lavere omkostninger, har også mulighed for at tilbyde forbrugerne lavere priser.

De større prisudsving viser sig især inden for bestemte varegrupper. Brugsforeningerne er klart billigst med kaffe, frugt og kartofler. Kaffen er i gennemsnit 8-9 pct. dyrere i de private butikker og supermarkeder, og kartofler og frugt er mere end 13 pct. dyrere. I kommentarerne til undersøgelsen peger LO dog på, at disse tal må tages med et vist forbehold. Specielt inden for gruppen frugt og kartofler kan der være tale om kvalitetsforskelle fra butik til butik. Der er ellers i hele undersøgelsen lagt stor vægt på at mindske usikkerheden på grund af kvalitetsforskelle ved at lade standardkvaliteter, herunder bestemte mærkevarer i så vidt udstækning som muligt indgå i undersøgelsen.

En vigtig ting er LO gået helt udenom. Det er betydningen af brugsforeningernes dividende og de private butikkers forskellige rabatmærkeordninger. Men Arbejderbevægelsens Erhvervsråd peger på, at en indregning af dividende og rabatter i de fleste tilfælde ville have forbedret brugsforeningernes stilling som den gennemsnitligt billigste butikstype i Danmark.

FDB siger: PRISUNDERSØGELSER ER VELKOMNE

Inden for FDB er der udtalt tilfredshed med undersøgelsen – og med LO's initiativ. Underdirektør Gunnar Christensen understreger, at FDB går ind for enhver offentliggørelse af priser, der kan fremme konkurrencen og dermed komme forbrugerne til gavn.

– Særlig velkommen er det naturligtvis, når undersøgelsen gennemføres af en organisation som LO, hvis saglighed og undersøgelsesmetoder man kan have fuld tillid til, siger Gunnar Christensen. Især fordi man ind imellem støder på prisundersøgelser med meget spinkelt grundlag. Mere vildledende end vejledende.

– Helt kritikløst er LO-undersøgelsen dog ikke blevet modtaget. Flere finder det forkert, at dividende og rabatter er udeladt af beregningerne.

– Jeg tror nu ikke, at det spiller så stor en rolle. Ganske vist ville det have forrykket resultatet til yderligere gunst for kooperationen. Men jeg tror, at forbrugerne er så fornuftigt tænkende mennesker, at de selv tager dette spørgsmål med i deres prisbedømmelse. Dividenden er et særkende for brugsforeningerne, en ekstra fordel, som alle vore medlemmer regner med.

– En anden indvending går ud på, at undersøgelsen siger for lidt om kvalitet og service.

– Mon vi ikke allesammen er klare over, at vi ikke bare køber varer, men også både kvalitet og service – og at det koster penge. Måske tænker forbrugerne mindst på service-omkostningerne, men det skal nok gå op for flere, efterhånden som der kommer flere service-løse lavpris-varer efter svensk mønster. Det kan være svært at afgøre om en merpris også borger for en højere kvalitet. Men i FDB sætter vi meget ind på at drage forbrugerne mest muligt ind i kvalitetskontrollen. Datomærkningen er alle vist opmærksomme på, varedeklARATIONERNE er måske ikke trængt ind i samme grad. Men det skal nok komme, når vi indfører

nye mere udførlige, men også mere overskuelige deklARATIONER.

– Er LO's prisundersøgelse en spore for konkurrencen?

– Jeg er overbevist om, at den prisbevidste forbruger foretager sine egne prisundersøgelser hver dag. Derfor bestræber vi os til stadighed på at være med til at skærpe priskonkurrencen. Vi søger i FDB først og fremmest at nedskære omkostningerne. De store butiksenheder, den tekniske rationalisering i detailled og distribution, centralpakning, EDB-styret ordre-ekspedition er vigtige led i disse bestræbelser. Jeg ser LO-undersøgelsen som en bekræftelse på Brugsens betydning som prisregulator.

– Priskonkurrencen er øjensynlig blevet skarp flere steder. I Jylland kan både de private supermarkeder og de traditionelle butikker klare sig overfor brugsforeningerne.

– Der er ingen, der siger, at vi skal være absolut dominerende. I Varde blev der for eksempel netop for et års tid siden åbnet en Kvickly-butik, og udviklingen her viser tilsyneladende, at vor blotte tilstedeværelse er nok til at fremkalde en priskonkurrence. Og dermed har vi nået et af vore mål. Der er da ingen tvivl om, at konkurrencen er særlig hård i Østjylland, fordi der her er skabt en række store butiksenheder, der opfylder de krav, som den moderne forbruger stiller.

– LO-undersøgelsen er koncentreret om de almindeligste føde- og drikkevarer. Har det stillet kooperationen særlig gunstigt i sammenligning med de andre butikstyper?

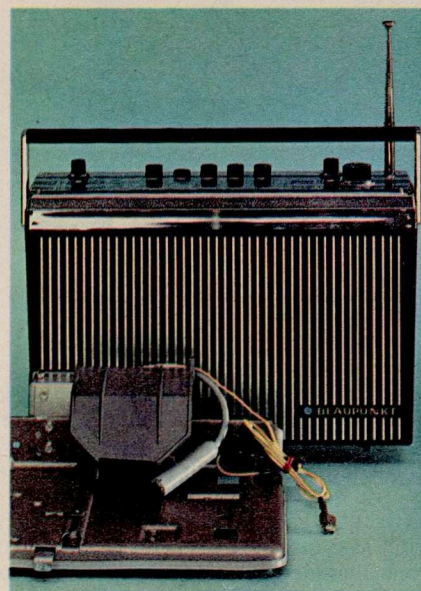
– Nej, det mener jeg ikke. Ganske vist lægger vi stor vægt på at sælge de daglige husholdningsvarer billigst muligt. Men vi har dog flere gange ført an i konkurrencen om langvarige forbrugsgoder. Tænk blot på de hårde hvidevarer.

– Hvad er undersøgelsens vigtigste resultat?

– At der er liv i den frie konkurrence.

Festlige feriedage..!

**- kig ind i BRUGSEN -
her finder De alt det, der giver mere fest i fritiden!**

Har De set BRUGSEN's pragtfulde, sødygtige glasfiberbåde? Få en brochure med hjem — over udvalget i nye både, bådmotorer og tilbehør.

Det helt rigtige fiskesæt med alt tilbehør: Massiv 5-fods glasfiberstang med kork-dobbeltgreb, fastspolehjul, 100 m nylonline og en 15 gram skeblink. Leveres klar til fangst i klar PVC-pose m. håndtag 45 73 01 ..... kr. **29.50**

BLAUPUNKT DERBY 691 — den store transistorradio med EURO-PABAND, FM, lang-, mellem- og kortbølger! Tilslutning for grammofoon, båndoptager, ekstrahøjttaler, minitelefons, udvendig antenne, netdel og autoholder. Incl. batterier 49 29 11 S ..... kr. **695.-**
Autoholder hertil (12 volt akkumulator) 49 29 07 S ..... kr. **93.50**
Netdel hertil (220 volt vekselstrøm) 49 29 02 S ..... kr. **95.-**

Mor skal også holde fri i ferien — husk de praktiske éngangsbleer!

LION er kvalitets-navnet for cykler til børn og voksne. Se BRUGSEN's specialbrochure med de mange nye, elegante modeller!

Det smarte nye Kodak Instamatic kassettekamera — med lynhurtig filmskift og coated objektiv til strålende farveoptagelser! I gaveæske m. kamera, farvefilm, batteri, blitz-terning og håndledsrem 45 22 38 S ..... kr. **113.-**

BRUGSEN

Brugsen åbner i Grønlands „hoved- stad”

Mange forbrugere gik lige så opstemt og energisk til sagen som damen her da Grønlands hovedby, Godthåb, for nylig fik sin brugsforening. Der var trængsel i forretningen og så stor interesse for åbningstilbuddene, at forsyningen med nogle af disse varer knap nok slog til over for

åbningsdagens efterspørgsel. Medlemstallet steg den første dag fra 154 til næsten 400, og det er allerede nu ca. 600 – skønt det samlede antal husholdninger i Godthåb kun udgør ca. 1200. Omsætningen i de første uger har holdt sig et pænt stykke over salget i den tilsvarende periode i fjor, da

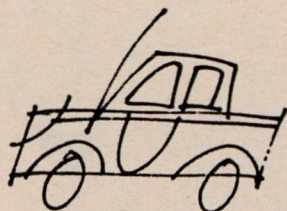
forretningen var statseje og blev drevet af Den kgl. grønlandske handel. Vi har i et tidligere nummer knyttet nogle principielle betragtninger til brugsforeningsbevægelsens overtagelse af denne virksomhed, Grønlands største detailhandel, og vi skal her kun notere, at skiftet og

så i den grønlandske radio og presse behandledes som en begivenhed. På billedet herover til højre interviewes Godthåbbrugsens formand, skoleinspektør Jørgen Chemnitz til den grønlandske radio. Han er i øvrigt senere blevet udpeget til ny radiofonichef på Grønland.

moderne forsikring til de rigtige priser

**Bilforsikring
- særrabat efter 2 år**

91⁰⁰

Forsikringen for personvogne under 800 kg egenvægt koster fra 91 kr. til 128 kr. i kvartalet – alt efter hvor De bor.

Præmien omfatter både ansvar og kasko og er baseret på 250 kr. selvrisko på kasko alene. Ingen selvrisko for ansvarsskader i MLU!

Dette tilbud om særrabat står åbent for Dem, blot De har kørt 2 år uden at belaste Deres kaskoforsikring – ansvarsskader tæller ikke med.

Efter kørsel med særrabat i 3 år gives automatisk yderligere præmienedsættelse – ekstra særrabat.

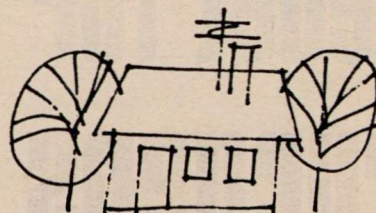
- en fordel for Dem

**Husstandsforsikring
ansvar og indbo**

57⁰⁰

For denne årspræmie dækker MLUs husstandsforsikring brand-, tyveri- og vandskade på Deres indbo til en værdi af 40.000 kr. plus ansvarsforsikring for hele husstanden med indtil 450.000 kr. for skade på personer og indtil 100.000 kr. for skade på ting.

**Villaforsikring med
insekt- og svampeskade**

99⁰⁰

i årspræmie for MLUs nye villaforsikring, der sammen med bygningsbrandforsikringen dækker så at sige enhver skade på Deres hus (også garage og udhus) samt hus- og grundejeransvaret.

Denne pris (eller 66 kr. uden insekt- og svampeskade) gælder etplanshuse indtil 151 m² bebygget areal eller indtil 91 m² i anden hustype. Garage og udhus tæller ikke med ved præmieberegningen.

1-årige forsikringer

196 graders

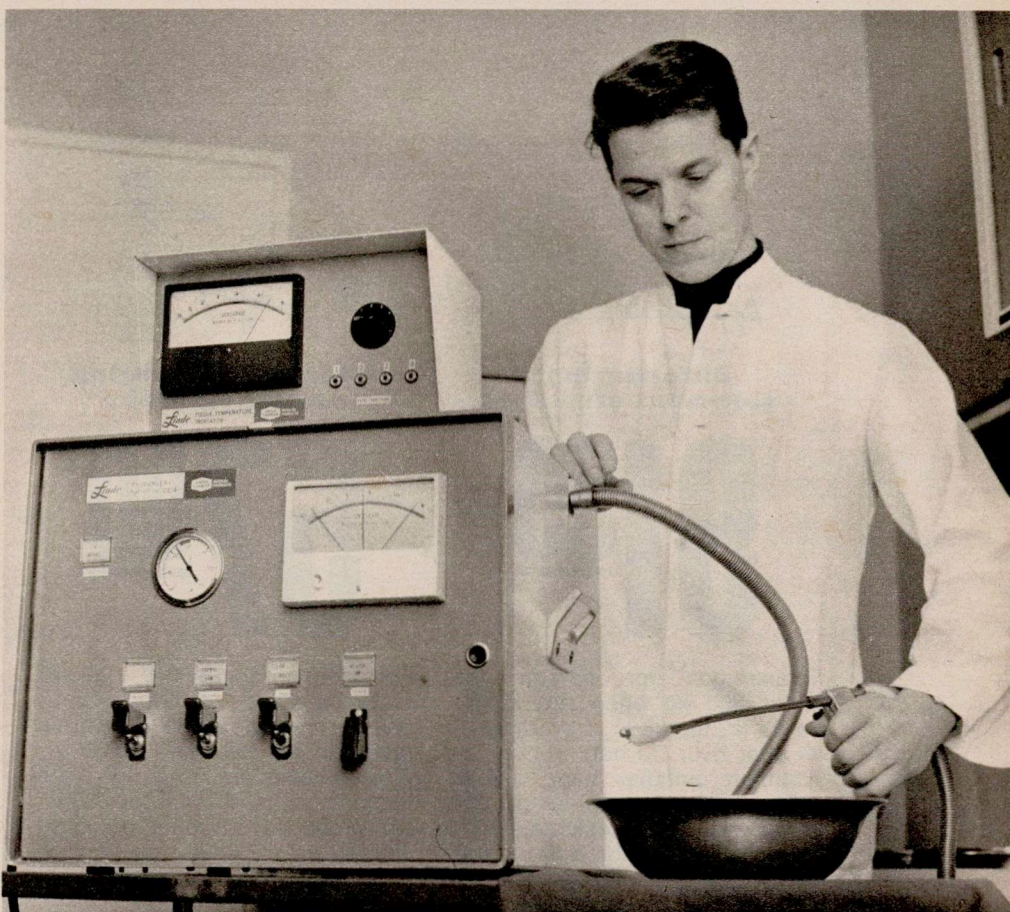
kulde

i stedet for kirurgens kniv

- På Bispebjerg Hospital i København befrier en neurokirurg ved et indgreb i hjernen en patient for symptomerne ved Parkinsons Sygdom – rystesygen.
- På Kommunehospitalet i Århus fjerner en specialist med uendelig forsigthed en øjenlinse, der er ødelagt af grå stær.
- På Rigshospitalet slipper en mand med forstørret blærehalskirtel (prostata) for flere ubehageligheder ved et simpelt indgreb.
- Og på Tandlægehojskolen eksperimenterer en specialist i parodontose med de sidste nye metoder til at bekæmpe sygdommen og standse voldsomme blødninger ved f.eks. tandudtrækning.

Det, som er fælles for disse fire vidt forskellige situationer, er at lægen benytter KULDE i kampen mod sygdommen.

I løbet af det sidste femår er et nyt, kirurgisk instrument, KULDESONDEN, blevet taget i anvendelse overfor et stigende antal sygdomme, blandt andet ved hjerneoperationer, øjenoperationer og behandling af svulster. Jørgen Munkebo fortæller her om den nye teknik, KRYOKIRURGIEN, ved hvilken lægen lader ekstrem kulde erstatte operationskniven eller andre, traditionelle, kirurgiske instrumenter.

Læge Rolf Iversen-Hansen, Rigshospitalet med en kuldesonde. Fortykkelsen i nærheden af instrumentets spids er en isklump. Kuldesondernes udformning varierer naturligvis alt efter det kirurgiske speciale, de er beregnet til, men princippet er det samme, nemlig at man „skærer“ ved hjælp af kulde i stedet for et spidst eller skarpt instrument.

Et særligt instrument, der i spidsen kan køles ned til 196 grader under frysepunktet, er blevet et værdifuldt redskab ved behandlingen af mange sygdomme – og man finder stadig nye anvendelsesmuligheder. Kuldesonden har lettet mange operationer, der tidligere krævede store indgreb. Den har overflødiggjort andre operationer. Og den har formindsket risikoen for blødninger, afkortet sengetiden efter flere slags operationer og mildnet følgerne ved visse former for uhelbredelige kræftsvulster.

Inden for neurokirurgien benyttes den blandt andet af overlæge, dr. med. Bendt Broager på Bispebjerg Hospital. Han har anvendt kuldesonden lige siden 1963 med udmærkede resultater.

Bendt Broager var en af de første læger i Europa, der benyttede det nye „kryokirurgiske“ instrument. Det blev

første gang vist i 1962 i New York, og året efter stillede firmaet, der fremstillede de nye apparater, fem eksemplarer til rådighed for europæiske hospitaler, der var særlig interesserede i kirurgisk behandling af Parkinsons sygdom. Og Bendt Broager var den første, der gennemførte rutinemæssige operationer af denne sygdom i Danmark.

Kulde-sonden fungerer i princippet ved, at flydende kvælstof pumpes ind i et metalrør, der det meste af vejen er isoleret efter nogenlunde samme system som en termoflaske, så man kan holde på det, uden at fingrene fryser af. Kun spidsen er ikke isoleret, og den kan køles ned til -196 grader, hvilket er mere end rigeligt til at gøre kål på de celler, der er i nærheden.

Ved behandlingen af Parkinsons sygdom bores et lille hul i hjerneskallen, og gennem det stikkes sonden ind. Den har en diameter på godt to millimeter. I forvejen har man ved røntgenfotografier sikret sig det nøjagtige sted, hvor sondens spids skal være. Først da køles den ned til -70 grader i ca. tre minutter – og det er nok til at fremkalde en læsion af de nervefibre, der på grund af sygdommen ikke fungerer, som de skal.

Bendt Broager har behandlet cirka 200 patienter med kuldesonden. Tidligere brugte han indsprøjtning af en kemisk blanding til at ødelægge nervefibre, men kryokirurgien har vist sig mere fordelagtig. En af de bedste ting er, at man kan prøve sig frem først. Mens der tidligere ikke var ret meget at gøre, hvis man ramte forkert med injektionssprøjten, er det anderledes med kuldesonden.

Man kan nemlig nøjes med at fryse det forudbestemte område ned til cirka -10 grader. Så vil det blive lammet et stykke tid, og man kan kontrollere, om man nu også har ramt netop det sted, hvor man kan ophæve rystelser og stivhed hos patienten.

Den slags indgreb på hjernens dybtliggende områder udføres de fleste steder i verden med indførelse af en elektrode, der dræber vævet omkring spidsen ved varmepåvirkning – i øvrigt med udmærkede resultater.

– Men uanset om man fremkalder de ønskede læsioner i hjernen ved varmekuldepåvirkning, er det vigtigste ved sådanne operationer, at kirurgen er fuldt fortrolig med teknikken og apparaturet, siger Bendt Broager. Man skal selvfølgelig vælge en metode, der med stor nøjagtighed kan give en læsion af forudbestemt størrelse på et bestemt sted. Og det er en betydelig fordel, at man ved kryokirurgien kan lave en prøvelæsion og på den måde få indtryk af en blivende læsions effekt.

Frysesonden har også vist sin effektivitet ved operationer i hypofysen. Den sidder inde i kraniet midt bagved øjenhulerne, og tidligere har det krævet ret store, operative indgreb at fjerne den. Nu kan man klare operationen ved

at lade en frysesonde gå op gennem næsesvælget og lige op til hypofysen, der så køles ned og dør. Man kan roligt lade det dræbte organ blive siddende. Der er ingen risiko for komplikationer. Denne metode anvendes flere steder i udlandet – blandt andet i USA og England – men endnu ikke i Danmark.

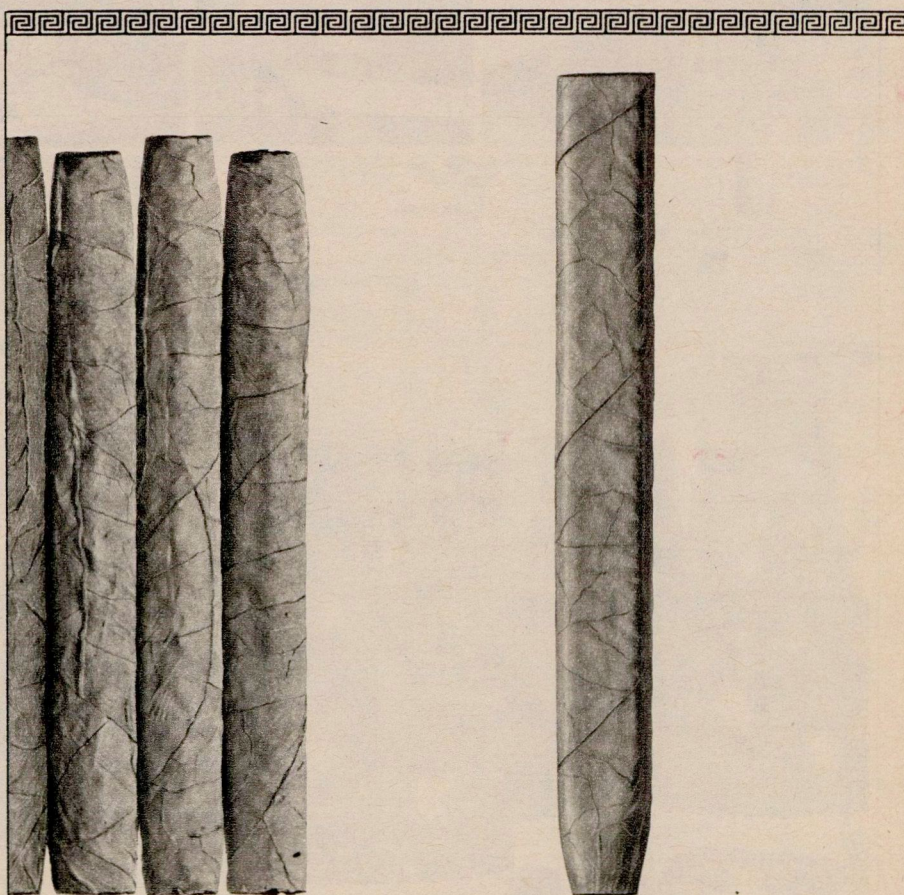
Gammel – og glemt metode

Når en gruppe celler i kroppen køles ned, bliver de først lammet. Det er det, man benytter sig af blandt andet ved hjerteoperationer, hvor det er af betydning at nedsætte blodomløbet og kroppens øvrige funktioner så meget som muligt. Men når man bliver ved med at fryse ned, dannes der iskrystaller i cel-

lelegemerne, og til sidst sprænges de og dør.

Der er i princippet ikke noget nyt i at bruge kulde som helbredende middel. Kolde omslag og slige husråd har været kendt i årtusinder. Og allerede i sidste århundrede blev kulde anvendt også ved mere avanceret sygdomsbehandling.

I 1851 beskrev den franske militærlæge John Arnot, der var stationeret på Sankt Helena, hvordan han havde kureret så forskellige ting som hovedpine, søvnløshed og feber med en blanding af salt og is, der nåede ned på -20 grader celsius. Mere bemærkelsesværdigt var det, at han også havde forsøgt kuren på et fremskredent tilfælde

Der er nok af
cerutter mellem
55 og 70 øre

- her er
den første
senior!

PUNCH
SENIOR

Kr. 6,25 for 10 stk.

hvorsomhelst / nårsomhelst / allerhelst

iskold **jolly** den der slukker

af brystkræft – og øjensynligt med et vist held. I en senere afhandling hævdede han, at svulsten blev mindre efter behandlingen med de iskolde omslag, og at man også fik kontrol med udflod af materie.

Militærlægens opdagelser vakte ikke større sensation i den medicinske verden, der dengang var optaget af betydelig mere dramatiske operationsmetoder. Men eftertiden gav John Arnot oprejsning. Et stykke op i dette århundrede fandt man ud af at producere kulsyresne i større målestok, og det varede ikke længe, før hudlæger tog kulsyresne på programmet ved behandlingen af en række hudsygdomme. Kulsyresne anvendes i øvrigt stadig til det formål.

Mindre blødning

Det viste sig, at nedfrysning også var glimrende til at fjerne små godartede svulster og skønhedspletter på huden. Behandlingerne viste sig at være effektive – og de efterlod kun små ar.

Herfra var der ikke langt til at finde ud af, at kulde måtte kunne anvendes med samme held ved operationer inde i organismen. Men det blev altså først for få år siden, man fandt frem til sonden med det flydende kvælstof. Selv om den faktisk fungerer på samme måde som et almindeligt køleskab.

Kuldesonden har vist sig effektiv ved behandlingen af svulster i organismen. Også kræftsvulster. Men kuldebehandlingen kan ikke *helbrede* for kræft. I hvert fald ikke endnu.

Godartede svulster kan fryses ned til de dør – og bagefter kan man fjerne dem eller lade dem blive siddende efter behag. Med kræftsvulster går det ikke lige så let. Hvis man opdager en svulst på et tidligt stadium, kan den eventuelt fjernes ved en kryo-operation. Ellers ikke.

Men kuldebehandlinger med sonden kan lindre generne ved kræft i visse organer, hvor en almindelig operation er praktisk umulig.

Kuldebehandlinger har i det hele taget vist sig praktiske ved operationer, hvor der normalt er fare for store blødninger. Når man bruger kuldesonden, er der betydelig mindre blødning, og der arbejdes på at fremstille særlige sårklemmer med kølelementer. De vil være anvendelige ved for eksempel indvoldsoperationer.

Kuldesonden kan også bruges ved operationer af organer, der normalt er meget skrøbelige. Når de fryses ned til en vis temperatur, kan man bedre håndtere dem.

Øjenlinsen fjernes med kuldesonden

På Kommunehospitalet i Århus benytter man på øjenafdelingen en anden af kuldesondens egenskaber. Mange ved af smertelig erfaring, hvad der sker, når man i hårdt frostvejr tager om et stykke metal med fugtige fingre – eller slikker på det.

Man hænger fast.

Og det benyttes ved operationen af grå stær, hvor det kræver megen fingerfærdighed og øvelse at fjerne den skrøbelige øjenlinse, uden at den går i stykker. Den er svær at få fat på – men hvis man sætter kuldesonden på og køler den ned, klæber øjenlinsen fast til den og kan fjernes uden større besvær. Cirka 200 patienter om året opereres på den måde.

Siden 1966 har man på Rigshospitalet benyttet kuldesonden til behandling af forstørret blærehalskirtel (prostatahypertrofi), der kan være en særdeles pinefuld lidelse for mænd. Ellers behandles denne sygdom hovedsagelig ved operative indgreb, eller ved at man med et skarpt instrument „høvler“ en del af den forstørrede kirtel. Kuldesonden indføres uden besvær, man køler et stykke tid – og lader naturen ordne resten.

Der er ingen tvivl om, at behandlingen indebærer direkte fordele for patienterne, udtaler læge *Rolf Iversen-Hansen*, Rigshospitalet. Sonden køles ned til -160 grader i nogle få minutter, indtil en passende del af det omkringliggende væv er dødt. Det kommer senere ud gennem urinrøret. Normalt kan patienterne stå op med det samme efter indgrebet – det er vigtigt for at undgå blodpropper – og det er ikke så smertefuldt bagefter.

Måske anvendelig over for tandsygdomme

Paradentose er en af de tandsygdomme, man aldrig rigtig har kunnet gøre noget ved. Den angriber ikke selve tænderne, men vævet omkring dem, der bliver løst og let bløder. Til sidst falder tænderne ud.

En af de førende danske specialister i paradentose arbejder i øjeblikket med splinternyt, amerikansk kuldeapparat på Tandlægehøjskolen. Det bruges både ved forsøg på at bremse paradentose og til at standse voldsomme blødninger, og de foreløbige resultater lover godt. Det vil imidlertid vare længe, inden man er nået så vidt, at kryoteknikken kan anvendes i større udstrækning af danske tandlæger. Dertil kræves mange forsøg endnu.

JØRGEN MUNKEBO

TAL MED TRYG

TRYG-livsforsikring giver straks penge, når dødsfald sker. Lever man længe, får man pengene selv. Penge til et bestemt formål sikrer man gennem TRYG-livsforsikring.

Rigtigt er det, at TRYG-livsforsikring er fordelagtig langtidssparing. Men der er garanti for, at alle pengene straks er til stede, når der er behov derfor. Den sikkerhed ligger der i en TRYG-livsforsikring.

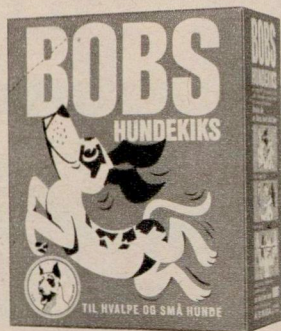
Yderligere har TRYG-forsikrede den fordel, at *hele* overskuddet går tilbage til de forsikrede. Det er klart, at man også tager den fordel med, når man tegner sine livsforsikringer.

Går De til en fagligt uddannet TRYG-medarbejder, vil han hjælpe Dem med at ordne Deres livsforsikringer. - Tal med TRYG ... det betaler sig.

TRYG

... de forsikredes eget selskab

Rosenørns Allé 1, 1970 Kbh. V (01) 35 22 11

BOBS

**er rigtig mad
- også til hvalpe
og små hunde**

HUSK: BOBS I BRUGSEN

Ved en automobilulykke sidste år blev en personvogn slynget tværs over vejen og ind i en benzinstander, der væltede. Der udbrød ild, som hurtigt bredte sig til en parkeret tankbil indeholdende 8000 l benzin. Risikoen for en eksplosion var uhyggelig stor, da brandmandskabet ankom. Brandmændene tænkte imidlertid i første omgang slet ikke på at slukke ilden. I stedet blev samtlige udrykningstogets 10-12 strålerør, hver med en kapacitet på 2000 l pr. minut, rettet mod tankvognen. Det lykkedes at afkøle det opvarmede metal i tide, så tryk og temperaturer faldt til under faregrænsen. Først da blev ilden i den udstømmende benzin slukket – med skum, da brandbare væsker som benzin flyder oven på vand.

I en stor industrivirksomhed udbrød der brand i et antal hårdekar med olie. Da brandfolkene mødte op, tildækkede de karrene med asbesttæpper, hvorefter ilden i selve lokalet blev bekæmpet med udrykningstogets to skumslukere, der hver udvikler 15 kubikmeter skum pr. minut. Såfremt der var blevet brugt vand til slukningsarbejdet, havde der udviklet sig store mængder giftige cyankaliumdampe samt knaldgas. Brandmændene vidste imidlertid nøjagtigt, hvordan de skulle gribe situationen an. – Det havde de nemlig lært på Statens Brandskole.

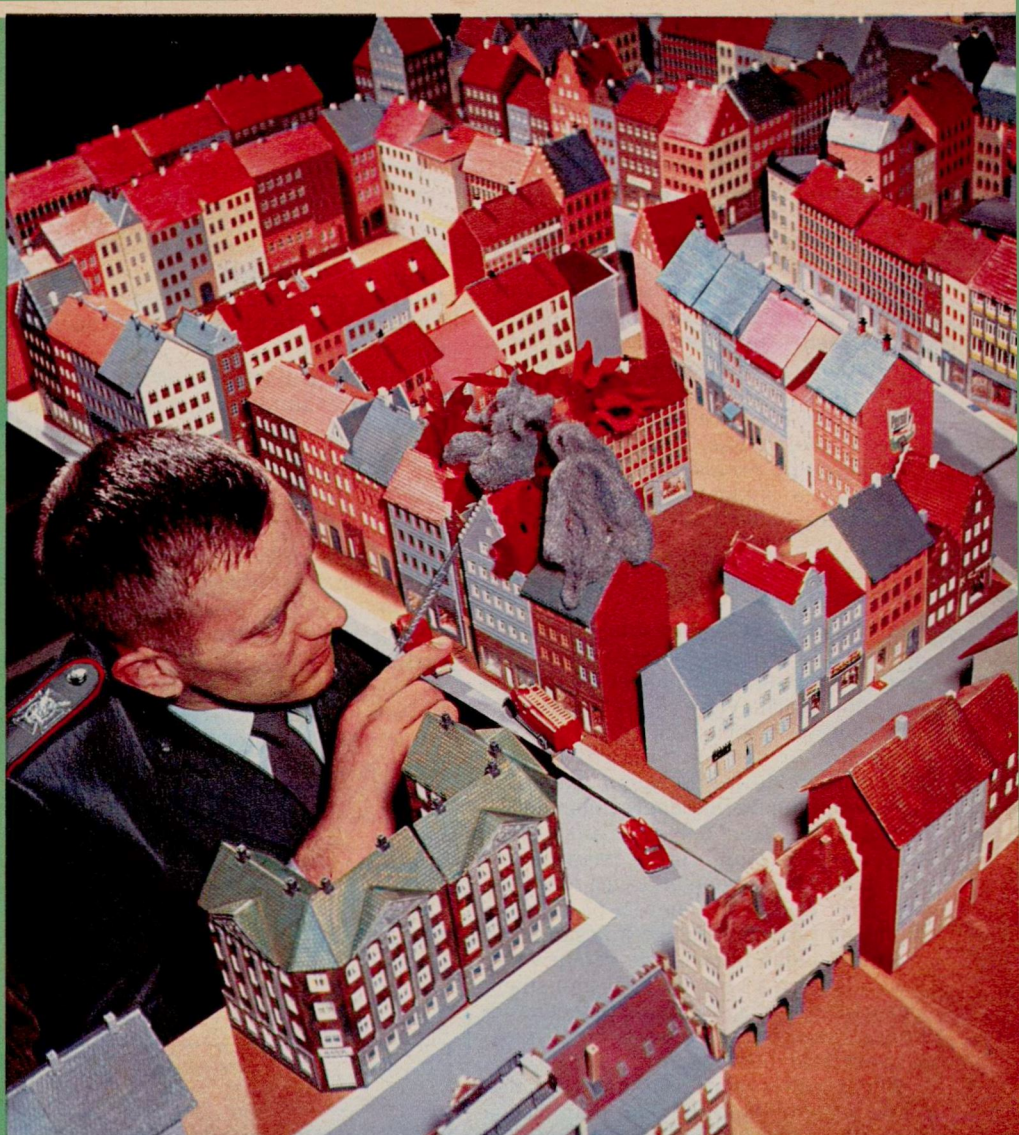
Tidligere måtte brandmænd selv lære af deres erfaringer, men det er der ikke råd til mere. Dels fordi 1968s ca. 25.000 brande kostede samfundet ca. 110 millioner kroner i bygningskader – plus et lige så stort beløb i ødelagt løsøre og driftstab – og dels fordi de senere års udvikling har skabt en række nye, farlige typer brande.

Derfor må nu også brandmanden på skolebænken og lære teori. Den omsættes i praksis, når han, bogstavelig talt, står i røg og damp og skal bekæmpe lumske brande i f. eks. kemikalier, brandfarlige væsker, plastic-materialer – eller der kan komme radioaktive stoffer og dødsensfarlige trykflasker ind i billedet. Samtidig lærer mandskabet på Brandskolen at anvende den rigtige teknik. Resultatet bliver maksimalt udbytte af det kostbare slukningsudstyr, der hører til verdens bedste. Med hensyn til teknik og udstyr kan det danske brandvæsen nemlig ikke lære af udlandet.

På nogle områder kan Statens Brandskole endog give de avancerede vesttyske og amerikanske slukningstjenester fidusen. Således med hensyn til den enestående 15 kvadratmeter store modelby Skoleborg, der er opbygget nøjagtig som en dansk provinsby med ca. 25.000 indbyggere.

60 sekunder til at lægge slagplanen

I Skoleborgs smalle gader træner brandfolkene i beslutsomhed. Ved en rigtig ildebrand gælder det nemlig om at handle lynhurtigt. Derfor er der et

ILDEBRAND

på 100 måder

realistisk præg over alle brandøvelserne i miniby, når brandbilerne og stigevognene suser gennem gaderne. Kun 10 sekunder efter, at brandbilen stopper, er der – når det går løs for alvor – vand i det første strålerør – så der er ikke lang tid til at betænke sig i. Alle betragter derfor øvelserne med stor alvor. Ingen trækker på smilebåndet, fordi voksne mænd leger med modelbiler i en miniby.

Kursuseleverne får kun et minut til at overskue en brandsituation i modelbyen. Det er ikke meget i betragtning af, at der findes mere end 100 forskellige typer brande. Efter de 60 sekunder må eleven være klar til at give alle de fornødne ordrer – akkurat som

ved en rigtig brand. Og i Skoleborg er alle muligheder åbne. Modelbyen råder over industri- og boligområder med alle karakteristiske bebyggelseformer samt som ekstraraffinementer både domkirke og oliehavn.

– Denne form for undervisning er noget helt nyt herhjemme, hvor brandfolk nu på seks uger lærer det samme, som det tidligere tog årevis at tilegne sig via praktiske erfaringer, siger chefen for Statens Brandskole i Gentofte, civilingeniør Gunnar Haurum. Arbejdet med modelbyen ligger så tæt op ad virkeligheden som overhovedet muligt. Folkene får herved erfaringer af enhver tænkelig art samtidig med, at de trænes i beslutsomhed, mod og ru-

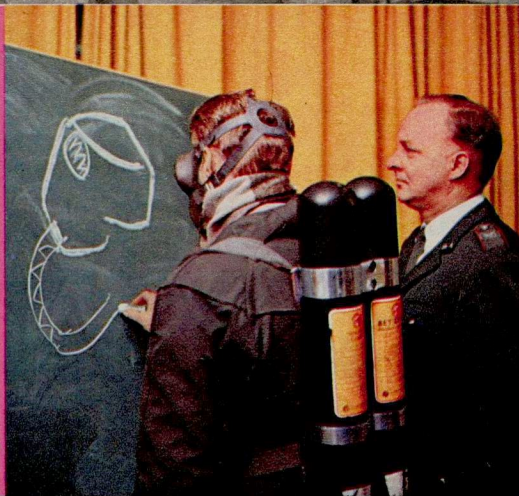

▲ Under kursusopholdene deltager brandmændene også i praktiske øvelser, der arrangeres på Frederiksbergs gamle gasværk. Iført gasmaske indtræner kursisterne her en slags „blindbuk“, for i en aktuel brandsituation kan røgen virkelig være så tæt, at røgdykkerne må tage fat i hinanden for ikke at miste orienteringen.

◀ Her er et afsnit af den 15 kvadratmeter store modelby Skoleborg, der er opbygget nøjagtig som en dansk provinsby med 25.000 indbyggere. En af underviserne demonstrerer her, hvordan man teoretisk griber situationen an ved en tagbrand i den ældre boligmasse.

En elev viser her på tavlen, hvordan hans gasmaske er opbygget. ▶

Velfærdssamfundets omfattende anvendelse af kemikalier, plasticstoffer, brandfarlige vædsker, radioaktivt materiale o.s.v. skaber en række nye, farlige brandtyper. Artiklen her fortæller om nogle af de problemer, udviklingen stiller brandvæsenet over for, om Statens Brandskoles forsøg på at imødegå de nye farer i en ny form for undervisning, der kombinerer teori med optræning af beslutsomhed, mod og rutine.

tine. Før måtte man selv inden for brandmandsfaget høste sine egne, ofte dyrekøbte erfaringer...

Brandfarlige væsker et større og større problem

Efter teoritimerne i Skoleborg får brandskolens elever også mulighed for at bekæmpe rigtig ild. Det sker i de gamle kokssiloer på Frederiksbergs gamle gasværk. Her arrangeres realistiske slukningsøvelser for at gennemprøve teknikken. Enhver spejderdreng ville gnide sig begejstret i hænderne, hvis han her så de bål, der bygges op i det såkaldte brandhus.

Det gælder om at nærme sig en brand på den rigtige måde, så der tilrette-

lægges både store træbål, som afgiver en enorm varme, samt bål bestående af gamle bildæk, petroleum, tjære m.m., hvorved der udvikles store røg-mængder.

Et større og større problem er de brandfarlige væsker, der findes overalt i samfundet i alle tænkelige afskyninger. I de fleste tilfælde er skum det sikreste slukningsmiddel. Medicinal- og farveindustrien anvender dog ofte væsker, som nedbryder almindeligt skum, så det er nødvendigt at anvende en speciel slukningsvæske. I en sådan situation er det vigtigt for brandvæsenet hurtigt at finde ud af, hvilke væsker man står overfor. Der kan gå kostbar tid til spilde, mens man finder frem til

det rigtige slukningsmiddel – men hastværk vil være lastværk i en sådan situation. Hvis der f. eks. sprøjtes vand på brandfarlige væsker, vil det måske blot få ilden til at brede sig. Det sker bl. a., hvis væsken er opvarmet til en så høj temperatur, at vandet bringes i kog. Herved opstår der dampdannelser, som slynger den brændende væske ud over det omkringliggende område.

Noget lignende sker ved de hyppige væskebrande i fedt – kendt fra dagligdagen af alle husmødre, der har ovne eller friturekogere. Bruges der vand til slukningen af en sådan brand, opstår såkaldte overkogningsfænomener, så fedtet sprøjter ud til alle sider. Den bedste virkning opnås her ved simpelt hen at anbringe noget stærkt varmesugende i fedtet – f. eks. skrællede kartofler!

Det bedste mod bilbrande: sodapulver

Den mest uhyggelige form for væskebrand er ildløs i havarerede biler. I det storkøbenhavnske område opstår gennemsnitlig en bilbrand om dagen, og der omkommer jævnligt bilister, som ikke når at redde sig ud af deres brændende køretøjer.

En benzinbrand i en bil breder sig nemlig lynhurtigt og omspænder hele køretøjet på et par sekunder. Der er straks ca. 1000 grader varmt i flammazonen. Ved en øjeblikkelig indsats kan branden dog nedkæmpes med en pulverslukker. En sådan tørslukker indeholder natriumbikarbonat – en slags soda og i familie med de stoffer, som lægen ofte ordinerer mod dårlig mave! Sodaen, der består af små korn fra 1/10 til 1/100 mm store, lægger sig som en kvælende sky over ilden.

Allerede efter ca. et minuts forløb er en bils metaldele imidlertid varmet så voldsomt op, at de umuligt kan køles ned igen med håndslukkere. Ilden vil hurtigt flamme op igen, hvis brandvæsenet ikke er til stede og kan sætte effektivt ind med f. eks. strålerør. Det er dog farligt at anvende vand, hvis dele af bilen består af letmetal. Brændende letmetaller optager nemlig ilden fra vandet og brænder derved med eksplosionsagtig hastighed. Samtidig frigiver metallet brint, som brænder sammen med luftens ilt.

Omgående indsats med en pulverslukker i tilfælde af bilbrand kan ofte redde menneskeliv, siger eksperterne. Men hjælpen skal komme inden for de første minutter. Hvis bilens kabine er fuldstændig hermetisk tæt, kan personer inde i bilen – fastklemte eller bevidstløse – dog leve indespærret i flammehavet op til flere minutter. Men hvis der er åben forbindelse ind til kabinen – hvilket ofte er tilfældet efter ulykker og havarier – er det kun et spørgsmål om sekunder, inden varmekoket melder sig.

Mange husker sikkert endnu den meget omtalte bilbrand i Nordjylland lige før jul, hvor to unge piger indebrændte.

Wasa® er verdensmestre i at bage knækbrød

Wasa Lilla Runda Graham - sprødt og lækkert! Forædlet kvalitet i knækbrød. Rigt på proteiner og vitaminer. Prøv en pakke Wasa næste gang De er i Brugsen!

Wasa®abrød

Prøv også Wasa
lyst delikatess

De havde netop fået faderens bil tanket op med benzin, da de på vej hjem i tusmørket blev trykket ind imod en parkeret lastbil i vejsiden. Dørene blev trykket skæve, så pigerne ikke kunne komme ud af vognen, der hurtigt brød i brand, da benzin fra den lækken tank fik kontakt med de varme motordele. Lastbilchaufføren og tililende bilister måtte hjælpeløst se til, at pigerne omkom i flammehavet. En sådan benzinbrand udvikler så stærk varme, at det er umuligt at komme den brændende bil nærmere end to-tre meter. I dette tilfælde kunne hurtig indsats med en pulverslugker have reddet situationen.

- Alle bilister burde køre rundt med en pulverslugker i deres bil, siger civilingeniør Haurum. Pulverslukkerne er mange gange mere effektive end de små skumslugkere, der sikkert snart forsvinder helt. En lille skumslugker er intet værd, hvis ilden først får rigtig fat, så de penge er givet dårligt ud...

En 1 kg pulverslugker til en personvogn forhandles af Falck-Zonen og koster ca. 100 kroner.

Der er også et stort faremoment til stede ved brande i elektriske anlæg. Her er det imidlertid brandmanden, der er i farezonen. Vandet fra strålerørerne kan til stor fare for slukningsmandskabet virke som leder af den elektriske strøm. Man er derfor ekstra forsigtig ved brande på elværker, transformatorer samt på virksomheder, hvor der arbejdes med store strømstyrker.

Ny brandrisiko: radioaktivitet

Et nyt problem for brandvæsenet er de radioaktive stoffer. De radioaktive kilder – oftest isotoper – er som regel indkapslet i bly, der smelter allerede ved 600 grader. I tilfælde af kraftig brand er der således stor sandsynlighed for, at radioaktiviteten frigøres, hvorfor et antal brandmænd på hver station altid er forsynet med specialmasker med særligt filter til opsamling af radioaktivt støv. Endvidere råder brandchefen over dosimetre, der kan måle bestrålingens styrke, samt hvor stor en dosis, mandskabet modtager. Slukningsholdet, der arbejder efter en specialplan, sikres så godt som overhovedet muligt, blandt andet ved påbud om anvendelse af specielle strålerør, der spreder vandet, så det radioaktive støv ikke hvirvles op.

I skibe vanskeliggøres slukningsarbejdet ofte ved, at det kan være direkte farligt at anvende vand. En vandopsugelig last kan udvide sig, så skibet bliver utæt, ligesom der kan pumpes så meget vand ned i lasten, at skibet kæntrer. I nogle tilfælde har brandfolkene måttet skære hul i skibssiden, så vandet kunne løbe ud!

For at undgå den slags problemer kan brandmandskabet anvende skum, der består af vand, skumvæske og luft. Ved særlige metoder kan der fremstilles helt op til 3000 l skum af 100 l vand.

„Vådt vand“

Eller der kan bruges såkaldt „vådt vand“. Man forbedrer da vandets slukningsegenskaber ved at tilsætte midler, der nedsætter vandets overfladespænding. Herved

mangedobles vandets udbredelses- og indtrængningsevne. „Vådt vand“ anvendes for eksempel ved slukning af brand i en skibslast bomuldsboller, som almindeligt vand normalt ikke er i stand til at trænge ind i.

– I dag er vi dog mest nervøse for udviklingen inden for byggeriet med de store industri- og fabrikshaller, pointerer brandskolens chef. Disse haller består som oftest af et stort rum helt op til 2000 kvm. Her kan en brand sprede sig over et stort areal, som det gælder om hurtigt at omringe med strålerør. Disse brande er uhyre farlige og kan faktisk kun effektivt bekæmpes gennem strenge krav om stor brandsikkerhed og forebyggende foranstaltninger såsom selvudløsende sprinkleranlæg og brandalarmer, fabriksbrandkorps, røglemme m. m.

Pyromanerne – brandmandens skræk

Den farligste form for ildløs er dog så ubetinget de snigende pyromanbrande. Det er et aktuelt problem, idet saneringsmodne og ældre kvarterer med baggårds- og korridorlejligheder ofte plages af pyromaner.

– Pyromanbrande er det værste, en brandmand kan forestille sig. For det første fordi den slags brande smitter – andre pyromaner tager straks tråden op – og for det andet fordi det næsten altid går ud over den ældre boligmasse, fortsætter civilingeniør Haurum. Ved brand i korridor-ejendomme kan beboerne ikke komme hen til trappen, og ved ildløs i baggårdsejendomme kan brandvæsenet ikke få stigevognene kørt i stilling.

Det er vores held, at de fleste pyromanbrande er ret ufarlige. Pyromaner ved ikke ret meget om, hvordan man opbygger et effektivt bål, og som regel antændes ilden på harmløse steder, hvor den ikke kan få næring eller brede sig. Hvordan man laver et effektivt pyromanbål? – ja det skal jeg i hvert fald nok nære mig for at fortælle...

Radioapparat i lommen eller under hovedpuden alarmerer brandmanden

For at tilkalde brandmændene bruger man mange steder traditionelt en sirene, der alarmerer hele byen. Nu har de første 10 stationer anskaffet radioudstyr, som man venter sig meget af. Hver brandmand udstyres med en lille transportabel radio på størrelse med en pakke cigaretter. Den skal han altid bære på sig, og om natten ligger radioen på natbordet eller under hovedpuden. Ved alarm afgiver radioen en høj summetone, som brandmanden kvitterer for ved at trykke på en knap, så der udløses et signal på brandstationen. Ved hjælp af denne metode er det muligt at foretage såvel gruppeopkald som fællesopkald – alt efter brands størrelse. Endnu er det kun i Sverige og Danmark, at man anvender denne avancerede metode til samling af tropperne i en fart.

Det er der brug for mange gange hver dag. Helt nøjagtigt var der i 1968 i alt 24.406 brande. Heraf 1148 i København, 2519 i købstæderne og 20.739 i landdistrikterne, hvor der også er blevet udbetalt langt mest i bygningserstatninger – i alt 77 mill. kr. mod 22 mill. kr. i købstæderne og 11 mill. kr. i København. kb.

Ved De, hvad moderne vaskemidler kan gøre for Deres tøj?

-ellers gå i Brugsen og få ren besked om vask!

BLIDA til finvask
SUPER BLENDA (på sæbebasis) til storvask
BIO PANZYM til forvask og iblødsætning
TOPPING til blødgøring
SUPER NU HVID (syntetisk) til storvask

Blida er til finvask - og da det er det eneste finvaskemiddel på ren sæbebasis, er det uovertruffent til vask af uld og silke samt til syntetiske- og strygelet-behandlede stoffer. Blida er selvblødgørende og lavtskummende, så De kan også bruge det i Deres vaskemaskine!

* Blida Finvaskemiddel - fra en af forbrugernes egne fabrikker - fås kun i Brugsen. Så varedeklaration og kvalitetskontrol er naturligvis i orden... Derfor går De godt i byen, når De går efter Brugsens egne varer. Der er ikke sparet på kvaliteten - kun på prisen!

BRUGSEN

De 3600 stykker smørrebrød blev ekspederet i lyn tempo, i løbet af 12 minutter var der serveret ved alle bordene.

De vigtige kryds til bestyrelsesvalget sættes. Tre af dens syv medlemmer er kvinder.

GENERALFORSAMLINGEN blev succes, derfor ønskes en ekstraordinær

Helsingehallen er nok stor, men man måtte alligevel rykke tæt sammen for at være der alle 1200.

Den kraftige befolkningsudvikling i Nordsjælland er fulgt op af brugsforeningerne i området. År for år tegner de sig for en endog meget stor omsætningsstigning. Den mest aktuelle understregning af dette giver Lillerød brugsforening, der for ganske få år siden fik et stort supermarked, men som allerede nu er langt inde i forbedrelser til udvidelse af dette butikshus, så Lillerød vil inden alt for længe have et dobbelt supermarked i stil med Kvickly-butikkerne.

Så store som brugsforeningerne er,

kunne man tænke sig, at interessen for foreningens styre, ikke er særlig stor. Men her leverer Helsingehallen et opmuntrende eksempel.

Rejsefilm har sammen med det traditionelle kaffebord hidtil og med godt resultat draget medlemmerne til det årlige stævne, men i år skulle det være endnu bedre. Man slog det helt store brød op: lejede Helsingehallen en lørdag aften og inviterede til generalforsamling med øl, snitter, underholdning og bal. Det faldt i medlemmernes smag. 1200 mødte op, og det var ved at spræn-

ge hallen. De deltog med stor iver både i generalforsamlingens debatter og i det øvrige program. Så stor var succesen, at enkelte medlemmer bagefter foreslog indkaldelse til en „ekstraordinær generalforsamling“ med samme program. Det bliver der nu ikke tale om, men brugsen har allerede bestilt Helsingehallen til næste års generalforsamling, så succesen kan gentages.

BRUGSFORENINGS- JUBILÆER

75 år: Egeskov Brugsforening, 3. juni. 50 år: Hal-lum Brugsforening, 1. juni. Mandø Brugsforening, 1. juni. Kjellerup Brugsforening, 5. juni. Aagaard

Brugsforening, 6. juni. Tinghøj Brugsforening, 6. juni. Holmstrup Brugsforening, 11. juni. Kerteminde Brugsforening, 12. juni.

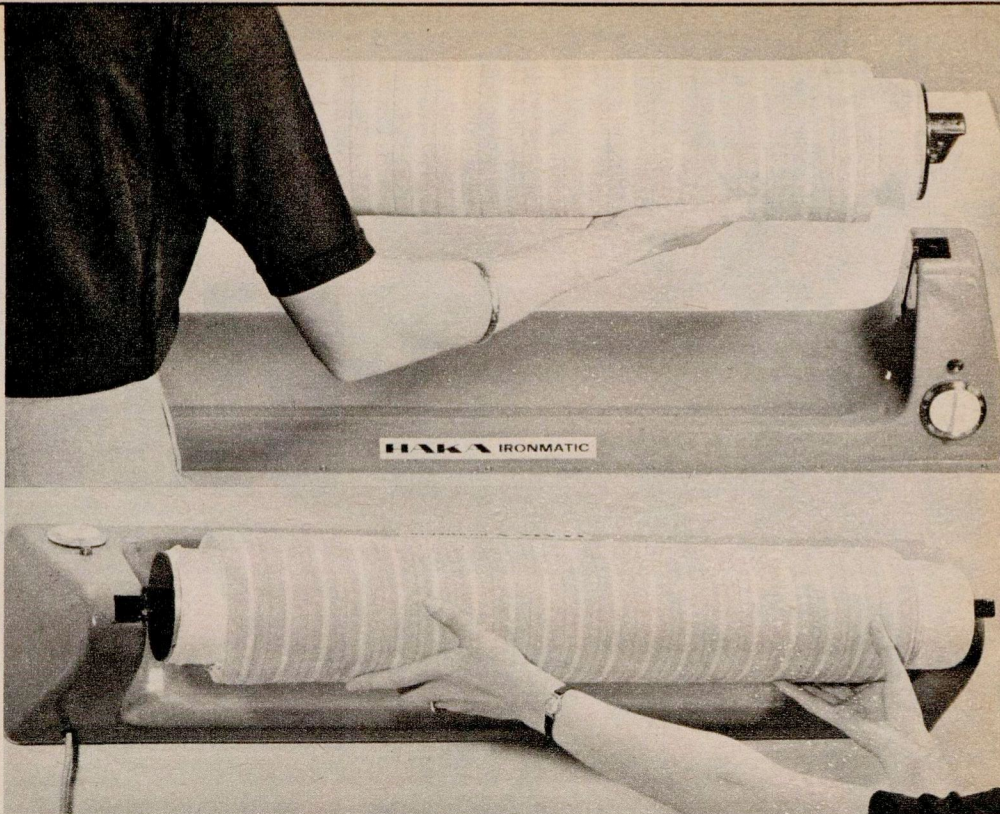

Vore dages rulle

I husholdninger, hvor man klarer hele vasken selv, må de store stykker rulles på en koldrulle eller i elektriske strygemaskiner, der kræver konstant arbejdsindsats under processen. Haka fabrikken er nu kommet med et nyt apparat Ironmatic, der på en yderst enkel måde klarer problemet med at få duge, sengeinned, viskestykker, håndklæder m. m. strøget eller glattet efter vasken.

Ironmatic passer sig selv, og kræver ikke tilsyn; der er ingen roterende dele og tidsuret afbryder strømmen efter den indstillede tid. Valsen med tøjet kan blive siddende og senere tages af med samme fine resultat: helt glat tøj, lige til at lægge på plads.

Vasketøjet fugtes som vanligt efter tørringen, man regner med, at ca. 15 % vand i tøjet (som til andre former for

efterbehandling) giver et godt resultat. Tøjet, f.eks. lagner og duge rulles stramt op på tørrerullen, det gøres nemt på et stort bord, 3-4 kg tøj kan der være ad gangen. Et lagen vejer 500-700 g, et dynebetræk 700-800 g. Tørrerullen anbringes i holderen, uret indstilles på den ønskede tørretid, 1 à 2 timer. Det er det hele!

Ironmatic koster godt 400 kroner i Brugsen, som har en brochure, der me-

Øverst: Holderen er udført i stærk plasticmateriale, hele vægten er knap 5 kg. Herover: Holderen kan også hænge på væggen under brugen, tørringen sker over så lang tid, at der ingen risiko er for tapetet. Tørrerullen måler 75 cm, så lagner skal kun lægges sammen én gang på langs.

re udførligt beskriver apparatet og fortæller om afprøvningsresultaterne, som fuldt ud tåler sammenligning med de hidtil benyttede rulle- og strygemaskiner.

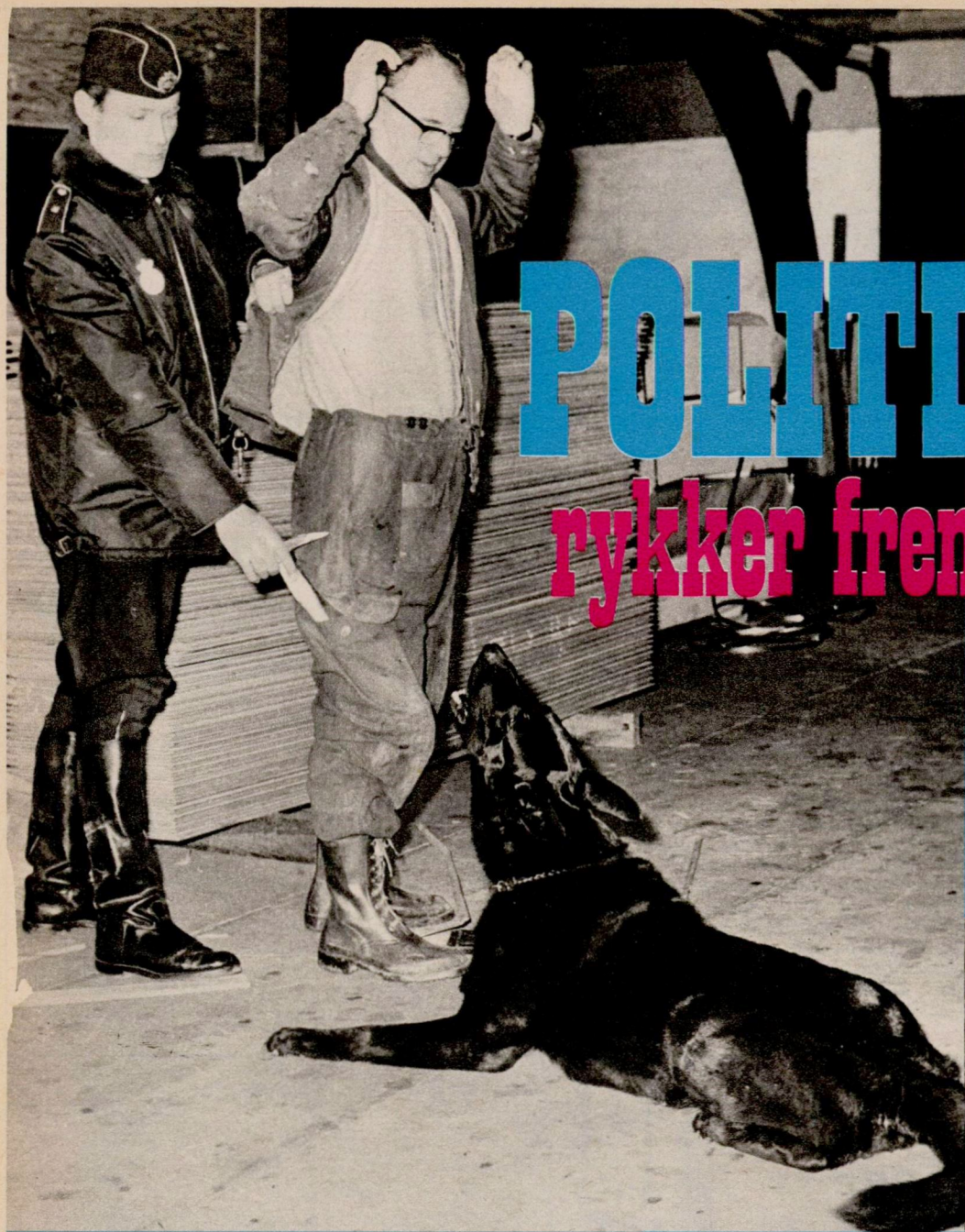
Tre cirkelkaffedåser gav præmie på 3000 kr.

Dåserne, den unge mand til højre står med, må forudsættes velkendte af dette blads læsere. Men hans anvendelse af dåserne er en helt anden end den oprindeligt tilsigtede. Efter at have nydt dåsernes kaffeindhold har stud. polyt. Stig Øye nemlig konstrueret et apparat, der betegnes som et audio-variometer. Det kan anvendes til at måle stige- og faldhastigheder under flyvninger, og dette giver sig rent praktisk til kende gennem forskellige tonehøjder i en højttaler. Dåserne udsættes under stigning eller dalen for forskelligt lufttryk, og dette får Stig Øye overført til højttale-

ren. For sin opfindelse fik han for nylig en præmie på 3000 kroner som vinder i Philips konkurrence for opfindere mellem 15 og 30 år. Den unge mand t.v., stud. techn. Frank Andersen, fik en tilsvarende præmie overrakt af professor L. A. Hyldgaard-Jensen (i midten) fra Danmarks tekniske højskole. Begge præmievindere går i øvrigt videre til en hele Europa omfattende konkurrence for unge opfindere, der afgøres i Holland nu i pinsen - måske er der endnu en præmie for den unge opfinders anvendelse af cirkelkaffedåserne.

POLITI-hunden

rykker frem

Indbrudstyve og andre ugerningsmænd går strengere tider i møde. Rigspolitiet arbejder med planer om en kraftig forøgelse af politihundestyrken, således at hele landet dækkes med udrykningshold, der råder over hunde.

I den anledning skildrer Kurt Bülow her arbejdet i en af de få allerede eksisterende hundepatruljer, hvis indsats har været den bedste reklame for hunden som vor billigste og mest effektive vogter af lov og orden.

Politi-hunden holder vagt, mens dens fører fjerner en farlig lægtehammer fra lommen på en „indbrudstyv“. Her er det overbetjent Børge Dahl, der er figurant. På næste billede giver en hund hals efter at have fundet en bevidstløs person i skoven, og på billedet ved siden af er hunden på vej efter en biltyv, der tager flugten ud over markerne.

Den billigste og mest effektive „embedsmand“ herhjemme koster kun 100 kr. om måneden – inclusive ben. For den pris klarer han det groveste politiarbejde, endda med en sådan iver, at tyve og andre forbrydere, hvis de ikke overgiver sig, risikerer at ende på skadestuen.

Politi-hunden, som der selvfølgelig er tale om, deltog sidste år ved anholdelsen af 1103 lovovertrædere, og i alt var hundene i aktion 5448 gange. Tallet vil antagelig vokse i de kommende år, fordi den firbenede politistyrke kan ventes udvidet.

Der findes i øjeblikket 168 registrerede tjenestehunde på politistationerne i købstæderne, men Rigspolitiet afdeling for tjenestehunde under ledelse af politikommissær Kai Johansen er ved at udklække store planer. Hele landet

skal deles op i en række områder, der hver disponerer over udrykningshold „bevæbnet med hunde. Denne nyordning vil betyde en kraftig forøgelse af politihundestyrken – og endnu flere lovovertrædere vil erfare, at hunden kun er „menneskets bedste ven“, hvis man har rent mel i posen!

I aktion næsten hver nat

Anledningen til disse planer er for en stor del den succes, som nogle få politihunde-natpatruljer har kunnet notere. Der findes endnu kun fire-fem patruljer i Københavnsområdet samt et par stykker i provinsen – men de er til gengæld også uhyre effektive.

Den mest erfarne og skrappe patrulje findes i Glostrup politikreds – et udviklingsområde med masser af lys-sky aktivitet. Hver nat lister patruljen

rundt i området – fra Hedehusene til Brøndbyerne og fra Køge Bugt til Ballerup.

Her er der nok at tage fat på: Tyve huserer om natten i de store, øde industriområder (132 anholdelser og 272

eftersøgninger i forbindelse med tyveri i 1968). Forvaringsanstalten og statsfængslet i *Vridsløselille* samt statshospitalet i Glostrup giver også arbejde (14 opsporinger af bortgæede syge, 31 bvogtningsopgaver og 16 fanger standset under flugt). De store trafikårer vrirler med biltyve, og i boligområderne er der eftersøgninger af forsvundne børn, bilæggelse af husspektakler samt uro på værtshuse og campingpladser, (sidstnævnte klarede politihundene i 40 tilfælde). Endelig er der gode muligheder for at gemme tyvekoster i de grønne områder ved *Vestvolden*, men de blev sidste år i 30 tilfælde opsporet af ivrige hundenæser.

I alt var patruljens tre-fire hunde i aktion 491 gange, og der går sjældent en nat uden en udrykning.

En ganske almindelig nat

Denne form for politiarbejde er forbundet med en betydelig risiko for såvel politimanden som tjenestehunden.

En vinteraften under patruljekørsel i *Vallensbæk* lagde politifolkene mærke til en rød Volvo, der holdt parkeret mistænkeligt i nærheden af en forretning, hvor der har været indbrud den første halve snes gange. Den ene af tjenestehundene, *Tyrk*, blev sat på sporet, som førte væk fra bilen og gennem

gange hunds hoved i døren. Politimanden prøvede at knuse ruden med sin stav, men tyvene fik vognen i gang og kørte af sted med politivognen lige i hælene. Under en manøvre satte de vognen i bakgear og tørnede for fuld kraft op i patruljevognen, der blev så smadret, at hundepatruljen nu har fået en ny vogn.

Det var en ganske almindelig nat! Resultatet: to kvæstede hunde, en smadret patruljevogn samt tre tyve, der blev anholdt for noget så simpelt som brugstyveri (af den røde Volvo), men som senere over for kriminalpolitiet tilstod 172 andre forhold.

Hundene for skrappe?

– Jeg har fået en „næse“ flere gange, fordi de anholdt har været forbudt af hundene, siger lederen af hundepatruljen, overbetjent *Børge Dahl*, der var med til at starte Danmarks første hundepatrolje i 1943 i Rødovre. Men det skyldes, at lovovertræderne trods vore advarsler gør modstand. Hundene angriber, når de udsættes for spark og slag – ellers bevogter de kun manden, til føreren når frem.

En overgang kom der så mange klager, at en dommer insisterede på at overvære patruljens træning med hundene. Politifolkene demonstrerede her,

biltyvene så kommer grinende ud: *Nåh brormand, da fik du en på skrinet!*

Patruljebetjentene siger, at hvis de ikke havde deres hunde, ville de ofte blive slemt maltrakteret af voldsmand og bøller.

Havde I ikke haft de forbandede køtere, var I blevet båret væk. – En sådan bemærkning har betjentene ofte hørt.

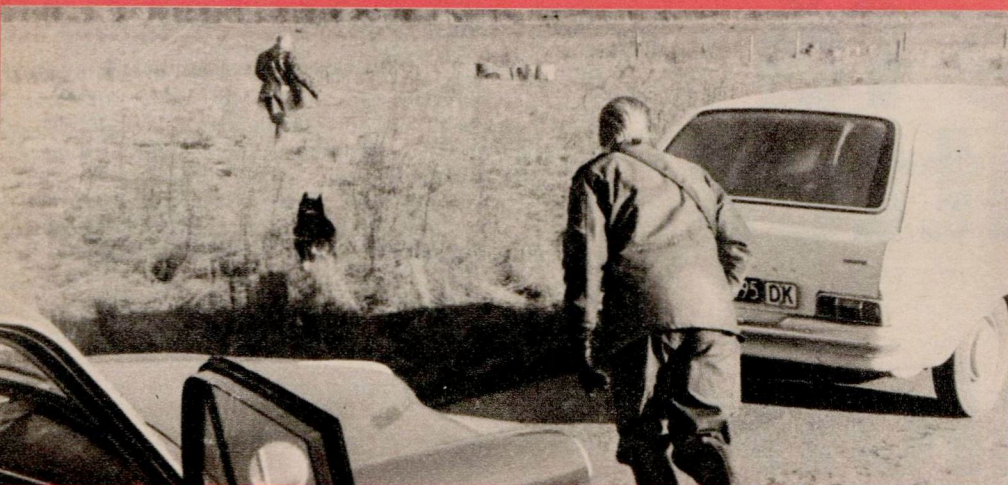
– Vi kunne sagtens rydde meget voldsommere op med hundene, men det ønsker vi slet ikke, siger overbetjent Dahl, der er en kendt hundemand, og som har afrettet en halv snes schäfere til politiet i Bangkok. Hvis hundene bliver for skrappe, sendes de væk og anvendes i stedet til militære bevogtningsopgaver. De skal ikke være rovdyr, men blot kunne binde en mand til stedet.

Det er ofte store „fisk“ eller „guld-fugle“, politihundene anholder. På patruljens forarbejde har rigspolitiet netop travlet en stor pengeskabsbande op. Nogle af medlemmerne blev taget under indbrud i en forretning ved Brøndby Strand.

Børge Dahls hund fulgte ved den lejlighed et spor ned mellem nogle rækkehuse, over havelåger og gennem haver med overbetjenten i skarp travbagefter. Der hørtes snart snerren og råb om hjælp, og i et buskads i et hjørne af en have så Dahl pludselig rumpen af sin hund, der faktisk kom slæbende med tyven, hvis ene ben hunden havde fat i. Det var en granvoksen mand, der var frygtelig forbudt, og mens han blev kørt på hospitalet, fortalte hans to kammerater – der i mellemtiden var blevet anholdt af den anden betjent – at det var den forbudte tyv, der plejede at „ordne“ vagthundene under pengeskabskup. Denne politihund var imidlertid for skrap.

Pengeskabsbanden viste sig senere at have forbindelser til såvel smugler- som hælerekredse – og næste dag kunne patruljen tage ud og arrestere en kendt storhæler.

Hundene bruges dog også til andet end forbyrderjagt. De har reddet mange nervesvækkede syge, der efter at have fyldt sig med piller er faldet i

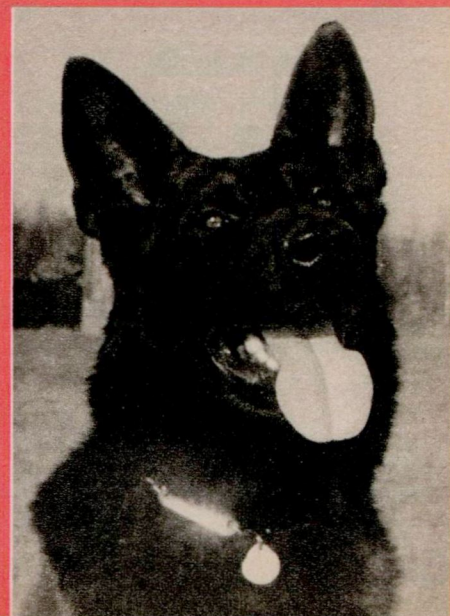
nogle haver. Da føreren nåede frem til sin hund, havde *Tyrk* bidt sig fast i den ene af tre mænd, der to gange slog hunden ned med jernstænger og skrue-nøgler. Men *Tyrk* er ikke patruljens skrappeste hund for ingenting. For tredje gang gik den på en af tyvene, og denne gang fik den et slag i hovedet, så hjerneskallen nær var blevet knust. Bagefter vendte de tre tyve sig mod politimanden og truede ham med deres jernstænger.

Imidlertid var den anden politimand gået ind på sporet med sin hund, men tyvene nåede netop at slippe ind i deres vogn, som de låste indefra. Forinden havde de prøvet at klemme den forføl-

at de kunne stoppe hundene, selv når de gik på et friskt spor – og den høje ret var tilfreds!

Børge Dahl har selv været udsat for både øksehug, knivstik, skudforsøg og påkørsler. En gammel Vesterbrodreng som Dahl er imidlertid ikke så nem at få has på.

– Under en natpatrulje for kort tid siden så vi en vogn på en P-plads med slukkede lygter og tre mænd i, fortæller han. Jeg gik hen til vognen, føreren starter, jeg springer til side, men bliver påkørt og triller rundt på pladsen. Først på den anden side af Roskilde får vi standset vognen, og man er selvfølgelig ikke i det bedste humør, når

PERLE * HUMØR

PERLE I PIBEN GI'R | KR:4,85
PERLE * HUMØR | BLENDED

hvor længe skal det ta'
at luge
dette bed?

nogle få minutter med preeglone

Ukrudtet vandes bort for hele sommeren. Alle grønne plantedele der rammes med PREEGLONE, visner totalt for hele sommeren.

PREEGLONE granulat skal blot opføres i vand og derpå vandes ud over ukrudtet med en almindelig vandkande. PREEGLONE's virkning ophører øjeblikkelig ved jordberøring - skader ikke brun bark og rødder. 100% effektivt overalt i haven. Kan bruges i drivhuse (fordamper ikke). 1 pakning à 2 portioner er nok til 40 m². Brug den billige special-spreder og arbejdet går som en leg.

ICI DANMARK A/S

Islands Brygge 41 - København S - Telefon (01-27) AStA 6264

søvn udendørs - og flere børn kan også takke hundene for deres liv. For ikke så længe siden fandt en af patruljens hunde i 11. time en 2-årig pige, der i frostvejr var faldet i søvn af udmattelse langt inde på en mark mellem to høj plovfurur. Pigen havde forladt sin fars parkerede bil og var blot stolpret ind over markerne på må og få. Hun var næsten frosset ihjel.

Den forkerte makker

De morsommere oplevelser skorter det heller ikke på. En gang lykkedes det to netop anholdte tyve at smutte fra politifolkene. Flygtningene forsvandt til hver sin side ud over markerne.

Den ene patruljebetjent startede på sporet med sin hund, mens kollegaen i tyvenes bil kørte en omvej for at afskære dem fra flugt. Senere sendte også han sin hund ud over markerne. Da han ikke havde set den i et stykke tid, fløjtede han ad den. Straks efter signalet sprang en mand ud fra et nærliggende buskads. Han løb hen til bilen, satte sig ind på bagsædet og sagde: *Det er i orden, makker, kør straks - politiet er lige i hælene!* Først da opdagede tyven, at en politimand sad bag rattet...

De mange års patruljekørsel i det samme område har givet patruljen en meget fin „næse“ for, hvornår der er noget galt. En markise, der ikke er rullet op, en bil med varm køler og lignende småting har mange gange givet stødet til en anholdelse. Patruljevognen er efterhånden godt kendt i hele området, og blot dens tilsynkomst virker dæmpende på urolige elementer. Man har endog konstateret, at i perioder, hvor hundepatruljen har været taget ud af nattjenesten på grund af større sager - ja så er kriminaliteten steget foruroligende i politikredsen.

Betaler det meste af hunden selv

Det at være hundefører koster såvel fritid som penge. Sidstnævnte fordi politiet kun giver et tilskud på højst 300 kroner til indkøb af hund - og mange betaler det dobbelte og tredobbelte. - Hvad får de unge betjente til at vælge et så farefyldt job, der tilmed koster dem penge? Samvirke har spurgt et par af de unge hundeførere i Glostrup-patruljen:

- Det er selvfølgelig nødvendigt, at man interesserer sig for og er glad for hunde. Dernæst vil vores arbejde med natkørsel aldrig blive sløv rutine. Det er spændende arbejde, idet vi nærmest virker som en slags stødpude for såvel ordens- som kriminalpolitiet, siger Bjarne Brøndum.

Hans kollega, Bent Jørgensen, der kun har været hundefører i få måneder, fortsætter: *- Det er kun sjovt de første par år at gå i den almindelige tjeneste og skrive om små færdselsuheld. At køre natpatrulje med hunde - ja det er rigtig politiarbejde, som der går sport i...*

KURT BULOW

BRUGSFORENINGERNE BLEV ITALIENSKE

De to sidste apriluger var landets brugsforeninger iklædt italienske farver. Det daglige vareudvalg var gjort endnu mere broget, fordi det var tilført italienske specialiteter i mange forskellige afdelinger i butikkerne.

I brugscentrene var der også italiensk marked. Her skyldtes den store succes ikke mindst et godt opbygget og underholdende program.

Det var en servering med „tre retter“. Som „forret“ fik man en serie dejlige farvelys-

billeder fra Sicilien, og så fulgte aftenens „hovedret“: demonstration af italienske retter. Der blev lavet suppe, kødret, isdessert og frugtarrangement. Alle retter havde næsten uudtalelige navne, men de udleverede opskriftheft og husholdningskonsulentens demonstration af tilberedningen viste, at italiensk madlavning slet ikke er så svær, som den lyder til.

Aftenens „dessert“ var det sicilianske dukketeater. (Billedet herover). Alene det var hele aftenen værd. Ædle helte og lede skurke udkæmpede dueller eller deklamerede med vældige armbevægelser. Kampene var tilslut så voldsomme, at der næsten ikke var plads på scenen til flere faldne skurke. Man beundrede dukkeførerens dygtighed og havde efter forestillingen lejlighed til at udtrykke beundringen, fordi dukkeførerne efter hjemlig

skik kom ned blandt publikum med de smukt påklædte scenedukker. (Billedet t. v.).

Det sicilianske dukketeater gav også forestillinger i store Kvickly-butikker. Her var succesen ligeså stor som i brugscentrene.

Optakten til det italienske marked i brugsforeningerne var et møde med FDBs hovedkontor, hvor bestyrelsens formand, Lars P. Jensen, tog imod den italienske ambassadør, M. Lanzo. Ved denne lejlighed udtalte ambassadøren sin glæde over brugsforeningernes interesse for italienske varer og udtalte ligeledes påskønnelse af Nordisk Andelsforbunds oprettelse af et indkøbskontor i Bologna i Norditalien. Kontoret spiller en stor rolle for mange italienske landmænd, for herfra foretages opkøb af grøntsager og frugter til alle Nordens brugsforeninger.

FDB-mand i ledelsen af dybfrostinstitutet

Underdirektør Gunnar Christensen i FDBs vareafdeling A (levnedsmidler) er for nylig indvalgt i formandskabet for dybfrostinstitutet, hvor han afløser folketingsmand Niels Eriksen, Kørbitsdal. I Formandskabet sidder desuden købmand Knud Emborg.

Dybfrostinstitutet omfatter virksomheder og organisationer inden for dybfrostindustrien. I medlemskredsen finder man såvel virksomheder, der fremstiller dybfrostvarer, som virksomheder, der laver varernes emballage og de kølemontre, varerne ligger fremme i.

Dybfrost er en vare, hvis anvendelse er stadig stigen. Sidste år blev der her i landet solgt cirka 30 millioner kilo dybfrostvarer, en fremgang på otte procent i forhold til forudgående år. Årsforbruget pr. husstand er i gennemsnit sytten kilo, hvilket altså vil sige cirka halvanden kilo dybfrostvarer pr. husstand pr. måned.

Folketingsmedlemmer i FDB

Folketingsmedlemmer tilhørende Venstre og Konservative har for nylig aflagt besøg i FDBs hovedkontor i Albertslund. Formanden for FDBs bestyrelse, Lars P. Jensen og førstedirektør Ebbe Groes tog imod selskabet og orienterede det om aktuelle foreningsproblemer.

Det var andet besøg af folketingsmedlemmer i FDB, efter at man for nogen tid siden har haft et tilsvarende besøg af socialdemokratiske folketingsmedlemmer. Det er hensigten at indbyde folketingets øvrige partigrupper til at aflægge lignende besøg i FDB.

I SPIDSEN

Blandt landets hundrede største handelsvirksomheder er FDB placeret omsætningsmæssigt som nr. 3, lige derefter følger HB som nr. 5.

Opgørelsen findes i en bog: Danmarks 500 største virksomheder, der giver oversigt over landets største industri- og handelsvirksomheder m. m.

Personalemæssigt er HB nr. 2 i landet med 5538 ansatte og FDB nr. 4 med 4614.

Med hensyn til nettooverskud rangerede HB som nr. 2 og FDB som nr. 4.

Når danske virksomheder optages i en liste over Skandinaviens største, er konkurrencen i toppen blevet hårdere, og FDB findes da placeret som nr. 19.

I oversigten over reklamebureauer figurerer Reklametjeneren for danske andelsvirksomheder (RT) omsætnings- og personalemæssigt som nr. 6.

▼ Lavaen udstråler 1000-1200 graders varme. På grund af heden holder et par sko kun to dage.

Et ildsprudende bjerg

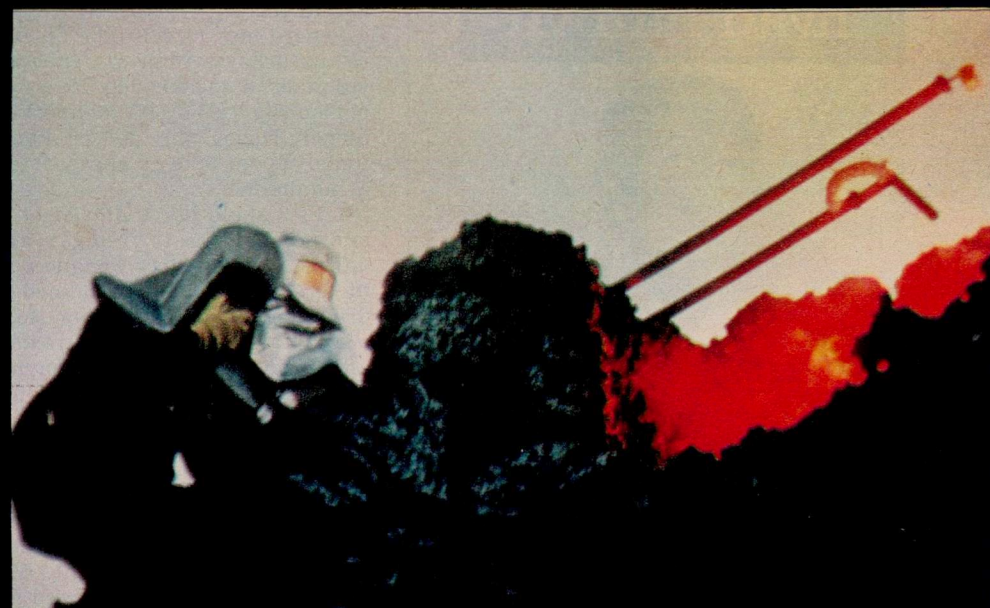
▲ Et hold af vulkanforskere på Etna. Inden i det store krater findes adskillige mindre, hvoraf næsten altid et eller flere er i virksomhed.

► Glødende og boblende lava i et vulkankrater.

FOTOS:
MICHELE DA SILVA
(World Copyright)

◀ Beskyttet af asbestdragter og -skjolde nærmer forskerne sig et krater for at måle temperaturen og indsamle prøver.

▲ Adskillige af Tazievs måleinstrumenter er konstrueret til ham af eksperter ved den franske raket- og rumforskningsorganisation. Raketternes gloende udblæsningsgas skaber en del af de samme problemer, som vulkanologerne møder.

som arbejdsplads KAN FORSKERNE HINDRE NYE VULKAN-KATASTROFER?

Det er som at besøge en forstad til helvede, sagde Haroun Taziev, da han en gang vendte tilbage fra krateret af en „levende“ vulkan. Ikke desto mindre tilbringer Taziev og en lille gruppe medarbejdere en stor del af sommeren i år dybt nede i de to eneste europæiske vulkaner, som er i næsten konstant virksomhed, *Etna* på *Sicilien* og *Stromboli*, som udgør en lille, italiensk ø. Det er disse to steder, fotografierne til denne artikel er taget.

Haroun Taziev har de sidste tyve år studeret en lang række af jordens vulkaner i håb om at nå frem til en forklaring på deres virksomhed – først og fremmest for at man med større sikkerhed kan forudsige kommende udbrud. Det samme mål stræber en håndfuld andre videnskabsmænd efter i Japan, Sovjetunionen, USA og endnu nogle få lande.

Hvis deres arbejde lykkes, vil det kunne redde mange menneskeliv – og måske forebygge uoverskuelige ulykker. I 1883 krævede vulkanen *Krakatoa* i Sundastrædet i Sydøstasien ca. 36.000 menneskeliv. Halvtreds år tidligere havde *Tambara*-vulkanen i samme del af verden dræbt antagelig 90.000 mennesker, og i 1902 reddedes kun én indbygger af de 28.000, som opholdt sig i byen *St. Pierre de Martinique* i Vestindien, da *Mont Pelee* kom i udbrud. ▶

▲ Nærbillede af et vulkanudbrud – heldigvis for fotografen et af de mindre.

Hun ved, hvad hun vil

De ved også, hvad De vil. De bestemmer Dem måske for en buksedragt, der er lidt anderledes. Måske en uden bælte.

Men De vil ikke være mindre moderne end hende i valg af sanitær beskyttelse. Det vil afgjort sige uden bælte. Uden nåle. Uden bind. For den pige, De gerne vil være, er den pige, som bruger Tampax tamponer.

De vil forstå hendes ligevægt. Hendes følelse af frihed. Hendes velvære. De ved, at Tampax tamponer ikke kan mærkes, når de er på plads. De fremstilles af ren, klinisk bomuld, og den beskyttelse, de giver, har fået millioner af piger til at føle sig mere sikre, mere trygge.

Vær moderne. Brug Tampax tamponer. Den moderne, hygiejniske beskyttelse – båret indvendig.

TAMPAX
tamponer

MENSTRUATIONSBEKYTTELSE · BÆRES INDVENDIG
TAMPAX SCANDINAVIA A/S · KØBENHAVN

Den ene overlevende var en neger, som sad fængslet i en slidt celle i byens gamle fort.

Senere har verden ikke oplevet „store“ naturkatastrofer af denne art, men vulkanerne koster dog hvert år gennemsnitlig ca. 10.000 mennesker livet, mener Taziev. Og det er kun et tilfælde, at det ikke er gået værre i dette århundrede.

I 1912 skete der i *Alaska* et vulkanudbrud, hvis kraft fremgår af, at en dal på 25 kilometers længde og 8 kilometers bredde blev fyldt med et hundrede meter dybt askelag. Mængden af nedfald var altså tilstrækkelig til at få en by som København til at forsvinde totalt, bortset fra de aller sidste meter af Rådhus-spiret. I 1956 forekom et lige så voldsomt udbrud på *Kamsjatka*-halvøen i Nordøst-Sibirien.

Lykkeligvis ligger disse vulkaner i nogle af jordens mest øde egne, og ingen mennesker blev ramt. Men der findes også vulkaner nær ved storbyer som *Tokyo*, *Neapel*, *Portland* og *Seattle* på den amerikanske vestkyst. Her – eller f. eks. i *Indonesien* – vil et udbrud af dimensioner som det i *Alaska* i 1912 kunne ramme hundredtusinder – ja millioner af mennesker.

Og ingen kan udelukke, at noget sådant vil ske i morgen eller til næste år. Der findes over to tusinde potentielt dødbringende vulkaner på jorden. De fleste har været i hvile i mange år, men det er med dem som med eventyrets drager, siger Taziev: des længere de sover, des frygteligere er de, når de vågner.

På omkring tyve af disse bjerge (ét i Sibirien, ét på *New Guinea*, ét på *Hawai* og resten i *Japan*) findes specielle observatorier, hvorfra vulkanologerne søger at udforske hemmelighederne under dem og give advarsler i tide.

Deres vigtigste redskab er *seismografen* – det instrument, som måler jordrystelser. Det er så at sige vulkanologens stetoskop, med hvilket han lytter til vulkanens hjerteslag. Vanskeligheden er bl. a. den, at det oftest er umuligt at sige, hvor dette hjerte, d.v.s. den glødende lava, befinder sig i et givet øjeblik.

Hvad seismografen kan gøre, er at registrere de svage jordrystelser, som opstår, når lavaen baner sig vej gennem undergrunden. Observatorerne søger ved hjælp af disse rystelser at kortlægge lavaens bevægelser og forudsige, hvornår den vil nå frem til overfladen.

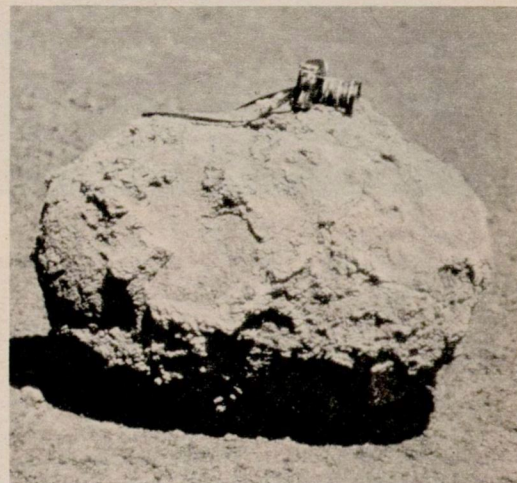
Det gjorde man med stort held i 1959/60, da *Kilauea* på *Hawai* kom i udbrud. Videnskabsmændene fulgte her lavaen, medens den fra 50 kilometers dybde boblede opad gennem klipperev-

nerne med en fart af omkring ni kilometer pr. måned, og tidspunktet for udbruddet blev forudsagt med en fejlmargin på en halv dag.

Indtil videre lader dette sig imidlertid kun gøre, når der er tale om den mindst farlige lavatype. Den er forholdsvis tyndtflydende og plejer at ligge dybt under overfladen. I et udbrud vil den normalt slå op som en ildregn.

Den mest farlige lava er også den mest uberegnelige. Den er mere tyktflydende og fremkalder ikke rystelser, som kan registreres på seismografen, inden udbruddet er i gang. Efter Tazievs teori ligger denne type lava i „lommer“ kun 4-5 kilometer under overfladen, og dens udbrud skyldes, et overtryk af gasarter – undertiden udviklet gennem århundreder.

Dette tryk presser så at sige spunsen ud af vulkanens bund – ligesom kulsyren får proppen til at ryge af en flaske champagne. Når udbruddet er forbi og overtrykket fuset af, størkner stenen igen og danner en ny solid „prop“

Klippeblokke af denne størrelse slynges i hundredevis op af vulkanen under et større udbrud og kan havne kilometervidt borte. Fotografiapparatet er anbragt på stenen for at anskueliggøre dens format.

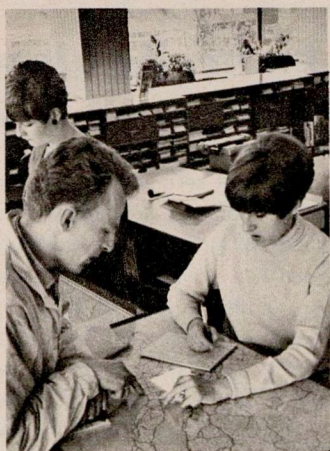
– indtil trykket måske atter engang bliver for stort.

Dette var, hvad der skete, f. eks. da *Vesuv* i oldtiden ødelagde *Pompeji*, mener Taziev. Indtil da havde den hvilet i næsten tusinde år. Og det gør den i øvrigt i øjeblikket.

For at kunne forudsige et udbrud må man altså kende mest muligt til de gasarter, som udvikles i en vulkans indre. Det er andre vulkanologer også klar over, men de arbejder mest med luftprøver, som hjembringes til laboratorierne i beholdere. Taziev hævder, at dette ikke er en effektiv metode, fordi gasarterne ændrer sig for hurtigt. De må undersøges på stedet.

Det er derfor, han dykker ned i *Etna* og *Stromboli* i sommer.

De ved, hvor vigtigt det er, at alting klapper i de kostbare feriedage; men hvor let kommer der ikke skår i glæden: alt optaget på færgen, hotellet belagt, utilstrækkelig camping-information, uventede reparationsudgifter o.s.v., o.s.v. Som medlem af FDM får De gratis en omfattende rejseservice. De får tilrettelagt turen med praktiske rutekort, får ordnet reservation af færgeoverfart og hotelophold - og De kan leje sommerhus i udlandet eller få udstedt campingpas til campingpladser overalt i Europa! FDM tilbyder også andre rejsefordele, bl. a. »Det gule Hæfte«, FDMs udlandshjælp med ERA. På det lokale FDM-kontor får De detaljerede oplysninger og en gratis håndbog, der fortæller Dem alt, hvad der er værd at vide om bilrejser. Her kan De desuden blive orienteret om foreningens gratis advokatbistand - om bladet MOTOR, landets største bilblad - om FDMs prøvestationer - om rentebesparende bilfinansiering og om FDMs og Falcks vejpatruljer. Alt dette er reserveret FDMs medlemmer. Gør alvor af Deres indmeldelse nu og få del i de mange fordele - det koster Dem kun 87 kroner om året - 24 øre om dagen! Også De er bedre kørende med Forenede Danske Motorejere.

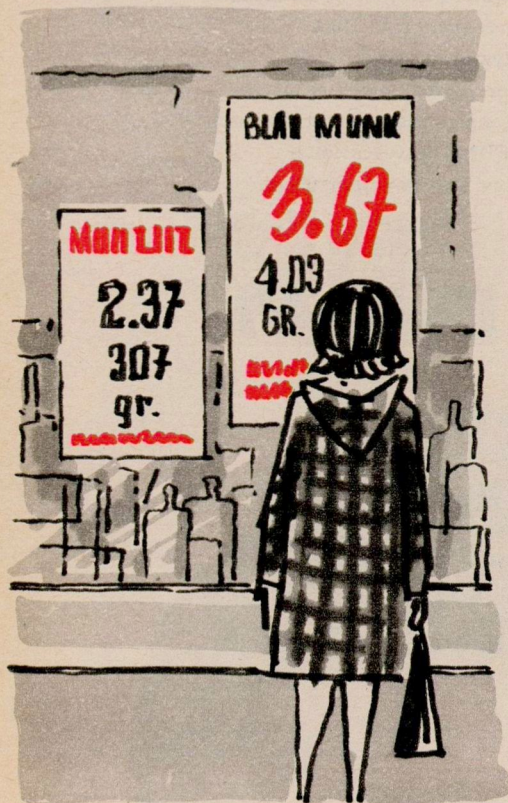

**Ingen skår
i glæden,
når det er
Deres ferie,
det gælder
- vel?**

Nettopris og kilopris

For mange år siden forsøgte forbruger-rådet at komme de skæve vægte: 36 gram, 254 gram, 29 gram og så videre til livs. Man skulle jo nærmest være et geni til hovedregning for i en fart at sammenligne priserne på forskellige mærkevarer som tandpasta, kosmetik, tobak, chokolade, konserver. De fleste opgav på forhånd.

Kampen mod de skæve vægte var og er forgæves. Blandt andet fordi netto-vægt-angivelser på såvel hjemlige som importerede varer tit er baseret på det for os meget skæve engelske vægtsystem med ounce (knap 29 gram) og pound (454 gram).

Men det er glædeligt at se, at kilo-pris, literpris eller stykpris i stigende grad angives af såvel brugsforeningerne som den øvrige handel foruden nettovægt og nettopris. Ved hjælp af disse oplysninger er en prissammenligning nemt gjort.

Endnu falder det næppe alle helt naturligt at lægge mærke til alle de værdifulde oplysninger, der står på varerne. Men flere og flere forbrugere er efterhånden klar over, at såvel kvalitets- som pris-sammenligninger fås i første omgang (det vil sige i købsøjeblikket) gennem varens indholdsdeklaration og datomærkning og oplysningerne om nettovægt og pris samt kilo- eller literpris.

Hvis disse oplysninger ikke er på varerne, så spørg efter dem. Viser forbrugerne interesse for sådanne vareoplysninger, skal producent og forhandler nok sørge for, at de er der.

En herlig blanding

En stor plastpose med grønerter, majs-kærner og nogle dekorative små, røde firkanter i, har De sikkert set mange gange i brugsens fryse-disk. Det er amerikansk grønsagsblanding med 380 gram grydeklare grønsager i posen som kun koster 2,50. Det er en stor portion og er den for stor til ét måltid, er den nemt delt, da grønsagerne er løsfrosne. Hvad der bliver tilovers, kan opbevares i kølebokser nogle dage – og længere endnu i dybfryseren.

Amerikansk grønsagsblanding kan dampes i lidt vand med smør/margarine, salt og en drøjs peber. Den kan også staves med halv vand og fløde eller mælk. Den passer til steg eller kogt kød og fisk. Den kan drysses ovenretter. Den kan spredes over æggekagen fyldes i gratiner eller i tarteletter med lidt hakket skinke.

Jeg benytter lejligheden til at complimentere brugsens leverandør for de helt fortrinlige tarteletter. De er virkelig dejlige, når de er lune og fyldte med alskens godt.

Og for grønsagsblandingen gælder, at den er blandingen af grønerter, majs-kærner og den søde, røde spanske peber, der smagsmæssigt gør den så tiltalende. Og så er den tilmed sund.

Ildfast er nu flammefast

Det hedder ikke mere, at et fad er ildfast. Nu er det flammefast. Ordet ovnfaste fad har man ikke lavet om på. Ovnfaste fad og skåle er ikke beregnet til at sætte på kogestedet, men kun i ovnen. De flammefaste tåler både kogeplade og ovn, men der må tages et vist hensyn til dem, ellers kan de springe:

- Flammefaste fad må ikke sættes iskold på kogestedet.
- Det er ikke klogt at hælde kogende væske i et koldt fad eller iskold i et varmt fad.
- Fadet tørres af udvendigt før brugen.
- Fadet må naturligvis ikke sættes tomt på kogestedet.

Forbruger-Nyt omtalte for nylig de smukke Vulcaniafad, som brugsen har udvidet sit sortiment i ovn- og flammefast med. Desuden fås de velkendte glasklare og mælkehvide Pyrefad. De er også af meget høj kvalitet og har den fordel, at låget kan bruges som serveringsfad.

Priserne er særdeles beskedne! Det klare, runde Pyrefad med låg koster

10,75. Det er tyve centimeter i diameter og rummer nok til tre-fire personer. Det ovale, klare fad med låg er 27 cm langt og koster 18,75. Det er velegnet til en familie på fem-seks personer. Yderligere fås et firkantet glasklart fad med låg, 20×20 cm til 9,85.

Det mælkehvide Pyrefad med dekoration og glasklart låg koster 15,85, et aflangt med låg 29,85.

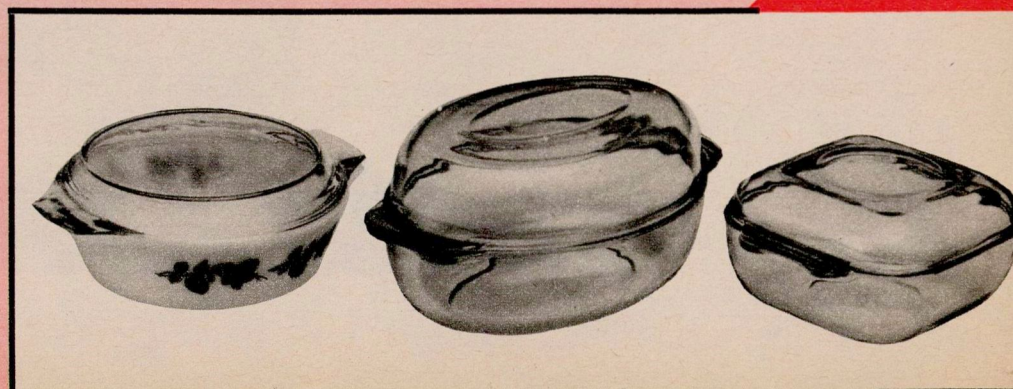
Kun runde, flammefaste fad bør anvendes på elplader eller over åben ild.

De aflange eller firkantede kan springe på grund af den varmespænding, der opstår under opvarmningen. Pyrefade er særligt velegnede til elplader, fordi de er ret plane i bunden.

Vulcania og Pyrex er af flammefast materiale og dermed også ovnfaste. De hører til de billigste og bedste. De er særdeles anvendelige som serveringsgryder og fad, og de er dejlige at lave mad i. De sparer kedelig opvask af gryder og kasseroller.

Kort sagt: De opfylder alle betingelser for at være fine brugsting

**Fine
brugsting**

Noget sødt stads

Megen billig marmelade (og det vil forbrugerne have, siger marmeladefolkene) er noget sødt stads, som min salige „Bedste“ bramfrit udtrykte det, for hun var forvænt med hjemmelavet marmelade. Men da den hjemmelavede år for år indtager en stadig mindre plads på hylderne, måtte jeg allerede efter jul bekvemme mig til at købe noget af „det søde stads“, nærmere betegnet jordbærmarmelade fra Svendborg Konserves. Jeg fik den i nogle meget tiltrækkende plastglas til 3,45 for 850

gram. Naturligvis er der langt fra trængsel af jordbær i glassene, men marmeladen har en behagelig, ikke alt for sød, geleagtig konsistens med en udpræget jordbærsmag. Jeg har købt den

mange gange siden, for familien sætter også stor pris på den.

Svendborgs nye abrikos-ananas-marmelade har jeg ikke smagt endnu, men de siger, den har en fin og frisk smag.

Drikkekrus i glade, moderne farver

Man kan da godt drikke kaffe, te eller kakao af krus. I hvert fald i haven eller på verandaen, og det er helt sikkert, at man kan bruge krus i sommerhuset. For slet ikke at tale om de unge i hyblerne, de foretrækker afgjort krusene frem for kaffestel. Nu har brugsen fået dejlige, slanke krus i moderne form. Og de er i farver, glade og festlige pastelfarver. Der er seks af disse krus i en æske til 18,90. Ordrenummeret er 27 78 90.

Fajancestel efter ungdommens smag

Grønnet hedder et nydeligt norsk, ovnfast, reliefmønstret fajancestel, bestående af flade og dybe tallerkener, kagefad, overkop og underkop, flødekande, sukkerskål, tepotte.

For et testel er det ovnfast vel ikke påkrævet, men det betyder, at fajancen er hård og stærk. Stellet er døbt Grønnet på grund af dets diskrete, mørke olivenfarve.

Tepotten koster 23,20 (ordrenummer 43 80 51 S) og rummer cirka en liter. Overkopper og underkopper sælges hver for sig, men koster tilsammen 6,40. Tallerkenernes pris er mellem 5,85 og 4,85. Ved bestilling af de dele af Grønnet, som brugsen eventuelt ikke har på lager gælder, at ordrenumrene ligger mellem 43 80 31 S og 43 80 62 S.

Grønnet er lige et stel efter ungdommens smag. Det er velegnet til at suppleres med ovn- og ildfaste fad og skåle i glas eller andet materiale. Også i sommerhuset passer dette gedigne, velformede stel fortrinligt.

Læserråd 1

Chokoflakes fra brugsen er anvendelige til mange ting. Når jeg bager lagkagebunde og formkager og har vendt dem af formen, drysser jeg chokoflakes over den varme kage og sætter den et halvt minut i den varme ovn. Den smeltede chokolade glatter jeg derefter med en kniv. Så er kagen overtrukket. Om man vil, kan den yderligere pyntes med krymmel. En pose chokoflakes rækker til to lagkager. – Solveig Hermansen, Spøttrup

– Chokoflakes koster 1,20 for 50 gram.

Læserråd 2

Kom lidt Majoren i blomstervandet i vasen med de afskårne blomster. De holder sig længere. – Inga Justesen, pr. Vonsild.

– Majoren er udmærket som desinfektionsmiddel og blomsternes holdbarhed menes yderligere forbedret med lidt sukker og citronsyre eller vinsyre.

Læserråd 3

Jeg har opdaget, at Tvæt kan fjerne indtørret plastmaling på pænt tøj. Jeg smører pletten med Tvæt på for- og bagsiden, lader det sidde en halv times tid, og pletten kan derefter nulres eller kradses af med en negl. Tøjet vaskes normalt og skjolder forekommer ikke. Jeg har prøvet det på uld, nylon, bomuld og polyester.

– Nu, da sommeren stunder til, er det også værd at notere, at Tvæt også er fortrinligt til at fjerne spildolie fra såvel huden som tøjet.

– Tak for de tre gode læserråd.

Läserirritation

Det irriterer mig, at jeg skal have fat i fiskesaksen for at klippe rygfinnen af, når Danefrost sildefileterne ellers er lige til at lægge på panden. Hvorfor er rygfinnen ikke fjernet? – Elly Karlsen, Leddet 18, Glostrup.

– Mon det ikke er vanetænkning, at rygfinnen på sild skal fjernes, før den tilberedes? Den skader jo ikke. Vil man ikke spise den sprødestegte rygfinne med, er den såre nem at tage fra ved bordet. Hvis Danefrost-fabrikken skal fjerne rygfinnen, mister fileterne deres pæne udseende, og prisen ville blive en del højere. Alle dybfrysningssfabrikker er enige om, at det er forbrugerne ikke tjent med. Lad fiskesaksen hvile, og lad rygfinnen forblive, hvor den er. Der er næppe nogen, der gør vrøvl over det – tror vi.

Bådfolk „bolig

An aerial photograph of a boat yard, likely in Copenhagen, showing hundreds of small boats, mostly sailboats, packed closely together in rows. The boats are arranged in a way that fills most of the frame, with some larger buildings and structures visible at the bottom and sides. The perspective is from a high angle, looking down on the yard.

De danske lystbådehavne er overfyldt i en sådan grad, at der er flere års ventetid på kajplads. Derfor går man nu i gang med den første andelshavn for lystbåde, mens man andre steder begynder at lægge bådene på hylder i stedet for at fortøje dem.

ene i nød"

Det fortæller lidt om den stigende interesse for motorbådssport, og for motorbåden som „familiesommerhus“, at der nu herhjemme findes 5500 organiserede motorbådsejere og skønsmæssigt ca. dobbelt så mange uorganiserede – heriblandt en del med mindre både.

Det lyder af meget, men sammenlignet med vore naboer på den anden side af Øresund ligger det lidt tungt med at hævde de stolte danske søtraditioner!

I Sverige er der nemlig et småfartøj for hver 25. indbygger (ca. hver 6. familie har altså båd), mens der herhjemme endnu kun er en motorbåd eller sejlbåd for hver 150-200 indbyggere.

Når vi i dag er så langt bag efter – trods de seneste års rivende udvikling – skyldes det først og fremmest manglen på kajpladser og lystbådehavne. Helt galt står det til i København og nærmeste omegn, men også mange store motorbåds- og sejlkлубber i provinsen udkæmper en hårdnakket kamp for at skaffe plads til de nye medlemmers både.

Laurits Andersen, nyvalgt formand for Dansk Sejlunions ca. 25.000 medlemmer og 110 klubber, siger om situationen: – *Efter min mening vil det meget snart blive sådan – hvis udviklingen fortsætter i samme tempo som hidtil – at vi kun har havneplads til ca. halvdelen af de mange lystfartøjer.*

O. Tørsleff, formand for Dansk Motorbåds Unions ca. 5500 bådejere og 62 klubber: – *Den kraftigste udvikling er sket i provinsen, idet der kun er ca. 2000 motorbåde i Københavns-området mod ca. 1500 for 10 år siden. Der er nemlig ikke plads til flere. Vi ville helt sikkert have det dobbelte antal både alene i København, hvis det var muligt at skaffe kajplads...*

**På hylder
i tre
etager**

I Skovshoved havn er pladsforholdene sådan, at ventelisten ikke giver håb om kajplads de første seks-otte år!

Derfor tvinger man nu skovserne til

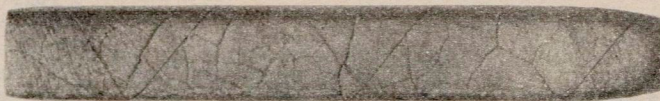
Hævet over enhver sammenligning

De kan få kortere og længere cerutter
tykkere og tyndere, billigere og dyrere
- og nogle der ligner Lille Aroma til forveksling.

Men ingen der smager så godt som

Lille Aroma. De skylder Dem selv at
prøve den. Det koster Dem

kun 58½ øre!

Lille Aroma fås i 5, 10, 20 og 50 stk.

J. P. SCHMIDT JUN.

Nyt! Substral Frisk forlænger afskærne blomsters levetid...

Med SUBSTRAL FRISK får De meget mere glæde af Deres afskærne blomster. SUBSTRAL FRISK forlænger blomsternes levetid, får knopperne til at folde sig ud og holder vasevandet rent og friskt. Indeholder alle de næringsstoffer, blomsterne har brug for. Desinficerer blomstervandet og hindrer farlige bakterieangreb, så blomsterne holder sig friske meget længere end ellers. Brug SUBSTRAL FRISK til alle afskærne blomster - kun ca. 10 øre pr. buket! GRATIS brochure om afskærne blomster med hver flaske!

SUBSTRAL® FRISK

at lægge deres både på hylden! Forstået sådan, at ingeniør Nordbjærg i samarbejde med Botved Boats A/S vil ombygge bådepladsen efter amerikansk mønster med opbevaring af speedbåde og større plasticmotorbåde på hyl-der.

En række faldefærdige bygninger på havnen rives ned og erstattes af en slags reolsystem, hvor bådene anbringes oven på hinanden i tre lag. Store gaffel-trucks vil hurtigt kunne sø- og landsætte bådene, og de bliver samtidig eftersat og holdt i stand af værftsfolk og mekanikere.

Når en bådejer får lyst til en sejltur, kan han blot ringe til bådepladsen. Fartøjet bliver så sat i vandet og gjort sejlklar - og ved hjemkomsten efterlades det ved kajen.

Ialt kommer anlægget til at koste omkring tre millioner kroner, og der bliver plads til mindst et par hundrede både. Planerne er for længst indsendt til Gentofte kommune til godkendelse og vil formentligt blive realiseret allerede i år.

- Folk kræver sådanne servicefunktioner, når de køber en „vandbil“, siger den ene af ideens ophavsmænd, ingeniør Nordbjærg, ejer af det lokale båd-værft. De mennesker, som køber en speedbåd eller hurtiggående motorbåd, er jo ikke søfolk. De forventer, at når de trykker på knappen - ja så kører „vand-bilen“...

**Særlige
startsteder for
„både på hjul“**

At stable bådene på hylder er imidlertid ikke den eneste løsning på pladsproblemerne. Man kan også læsse båden på en trailer og så opbevare den i gården eller baghaven.

I dag kører mange rundt med en motorbåd til 20-30.000 kr. på slæb efter bilen. Det skaber til gengæld problemer på søerne, hvor speedbåde og hurtiggående, mellemstore motorbåde mange steder er en plage. Ja nogle steder bevirker denne trafik endog,

at lokale politivedtægter ændres, så det bliver muligt at holde strengere justits. En såkaldt „oversejling“ af en badegæst er en alvorlig ulykke...

Men nu er der håb om, at trailerbådene bliver bedre organiseret og samlet i bestemte vandområder. Et par af de store benzinselskaber har nemlig planer om at etablere specielle „trailerstationer“, som man allerede kender det i Norge og Sverige.

Bådejerne vil her på en bekvem måde kunne parkere, få fyldt benzin på, og sø- og landsætte deres fartøjer fra bestemte slæbesteder.

Hvis overgangen fra teltet og campingvognen til en traditionel motor- eller sejlboat skulle være for skrap – ja så kan man i dag vælge den gyldne middelvej: husbåden. Den sidste store nyhed på markedet er faktisk en regulær, svensk caravan, hvor hjulene er udskiftet med en fladbundet båd.

Der er to modeller til henholdsvis 9000 kr. og 13.000 kr. Med en motor på kun 20 hk kan dette fartøj sejle hele 15 knob, ligesom det kun kræver 8-10 cm vand for at flyde. Husbåden er blevet gennemprøvet af den svenske motororganisation, der kun har givet den rosede bemærkninger, ikke mindst for dens stabilitet i livlig sø.

Byg selv en havn

Der står imidlertid endnu en udvej åben for kajplads-løse kommende eller nuværende bådejere: de kan selv bygge en lystbådehavn!

Denne tanke er slet ikke så verdensfjern, som den rent umiddelbart lyder. Faktisk er en sådan plan allerede halvvejs realiseret i den idylliske landsby *Jyllinge* ved Roskilde fjord, hvor ca. 200 lystfartøjer hvert år svømmer på den åbne red.

Den lille lokale fiskerihavn kan ikke yde nævneværdig husly for bådene, og 100 sejl- og motorbådejere er derfor gået sammen om at bygge en andels-havn til en halv million kroner. Hver andels-

Endelig blev hun afsløret!

Det er altså Ny 4 stjernet Rinso, der gør forskellen. For fremtiden skal mit vasketøj også være 4 stjernet hvidt...! Det kan hun godt være vis på!

Rinso gør ny 4 stjernet hvidhed!

Nu er Rinso blevet endnu bedre - til al slags vask - i alle slags vaskemaskiner. Rinso slår simpelthen alt. Er super-aktivt og skum-korrekt. Gør storvasken så duftende ren og hvid, som den overhovedet kan blive. De nye vaskeaktive stoffer i forening med de super-aktive hvidheds-ingredienser og det lavere skum gør tøjet ny 4 stjernet hvidhed i Deres vaskemaskine!

sunlight

R3aF-2502

Væk
munden
med
Macs...

-man ser det straks...

hvidere, stærkere tænder - friskere smil!

**MACS tandpasta gør gule tænder hvide og
giver friskhed, renhed fra morgen til aften.**

**peppermint
eller
spearmint...
...VÆLG SELV!**

haver har købt en part – eller kajplads – for 5000 kr. Kun halvdelen af de 100 andelsbeviser er blevet solgt til nuværende båd-ejere – de resterende 50 vil først senere anskaffe sig båd. De fleste af andelshaverne er almindelige mennesker med gennemsnitsindtægter, så kun 15 har set sig i stand til at betale kontant. Resten erlagde 1600 kr. i udbetaling og afbetaler nu 150 kr. om måneden på deres kajplads.

Der er tale om en god idé, som kan realiseres hundredvis af steder over hele landet – men alligevel har det været et godt stykke tid at sælge de 100 andelsbeviser.

– Det skyldes, siger en af initiativtagerne, fabrikant *Ibenholt Jensen*, Jyllinge, at folk tror, bådepladser er gratis ligesom parkeringspladser. Men det er ikke tilfældet. Det har været helt umuligt for os at opnå nogen form for offentligt tilskud. Måske derfor har folk været meget mistroiske og tilbageholdende med at købe andelsbeviser. Ja, mange har ligefrem beskyldt os for spekulation...

Men nu er alle formaliteter i orden, og havnearbejdet igangsættes her i foråret. Den nye lystbådehavn med 100 pladser skal så stå klar allerede, når efterårsstormene melder sig. Det er planen gradvis at udbygge havnen til ialt 600 både.

Også mange andre havneprojekter vil i de kommende år gøre det lettere at realisere drømmen om et flydende sommerhus. I *Roskilde* starter man i år på første etape af en ny lystbådehavn, der fuldt udbygget får 660 pladser. Her er den åbne red om sommeren allerede nu så overfyldt, at skibene kolliderer i stormvejr. Også i *Marbæk* længere oppe i Roskilde fjord skaffes der plads til et par hundrede både, og det samme er tilfældet i *Mosedø* havn ved Køge Bugt.

På længere sigt skal der bygges tre store lystbådehavne, ligeledes ved Køge Bugt – to ved *Is-høj* i forbindelse med en stor landvindingsplan og én ved *Avedøre* – med tilsammen 2-3000 bådepladser. I Øresund ved *Nivå* kommer desuden en havn med plads til 1000 både. Disse planer, der vil flerdoble Københavns-områdets nuværende kajplads-kapacitet, ventes realiseret de kommende fem-ti år.

Der hersker ikke større tvivl om, at disse tusinder af nye både-pladser vil blive besat – hurtigt endda. Det skyldes bl. a., at det efterhånden er ret så småt – i hvert fald på Sjælland – med ordentligt beliggende sommerhusgrunde til rimelige priser. Mange vælger derfor at sætte pengene i en båd.

Større sikkerhed

Det trækker også, at motorbåds-klubberne kan byde på bedre og bedre forhold – ikke mindst sikkerhedsmæssigt. I løbet af et par år regner motorbådsunionen med at installere de første radioanlæg i klubhusene. Der skal placeres radiostationer langs alle kyststrækninger, så motorbådsejere i nød kan kalde på en bestemt bølgelængde og meddele, at de er i vanskeligheder. Der forhandles for tiden med post- og telegrafvæsenet om tildelingen af bølgelængder.

De store modtagestationer koster kun et par tusinde kr., og senderne – til installation i bådene – under det halve. Et sådant landsdækkende radionet – som man allerede kender det fra Sverige – vil kunne spare mangen en kostbar eftersøgning til søs med helikopter og marinefartøjer.

Billige radarreflektorer til brug i usigtbart vejr, og som yder sikkerhed mod påsejlinger og hjælp ved eftersøgninger, er også på trapperne. De første er allerede afprøvet på Øresund.

Op så er endelig varedeklARATION af både snart en realitet. På grund af stigende popularitet og efterspørgsel er der de senere år blevet solgt mange „fidus-både“, som væltede for ingenting på grund af forkert balancepunkt, eller som brækkede midt over selv i moderat sø.

– Vi må have stoppet alle de fuskere, der står og laver plasticbåde ude i laden, siger motorbådenes unionsformand Ove Tørsleff. – Vi håber, at fabrikanterne frivilligt vil underkaste sig en deklARATION – ellers må vi tvinge dem ...

HAVEBRUGSINFORMATION

GÅ GLAD I GANG! MED GINGE

Med GINGE havebrugsartikler bliver plænen havens dejligste sted og pasningen et sjovt job, som De går glad i gang med. GINGE havebrugsartikler anbefales over hele jorden.

Til den helt store plæne:
GINGE M 80 - 21" - Motoriseret cylinderklipper. Slidstærk, robust, manøvreedygtig - siger fagfolk. 2 HK Briggs & Stratton motor. Og selvrensende længderiller i gummirin- gene, som på alle GINGE plæneklippere. Radio- og TV støjdæmpet.

Tæm slangen med GINGE. Slangevog- nen har vandgennem- løb, så De aldrig skal rulle mere slange ud, end De har brug for. Og aldrig besværet med at rulle den sammen igen.

Tromle skal der til! Den planerer plænen - efter vinterens anlægges. Den holder plænen i fin form sommeren igennem. GINGE Havetromle er let- løbende selv med 80 kg vand eller 120 kg sand.

Den enkle letvægtsklipper:
GINGE Prisma findes i 12" og 16" klippebredde. Begge udførelser i samme høje kvalitet - GINGE's nemlig!

Den avancerede letvægts- klipper: GINGE Futura-16". Vejer kun 9,3 kg. Det mo- derne skaft passer til men- nesker af alle højder. 5 knive og 6 klippehøj- de indstilles uden brug af værktøj.

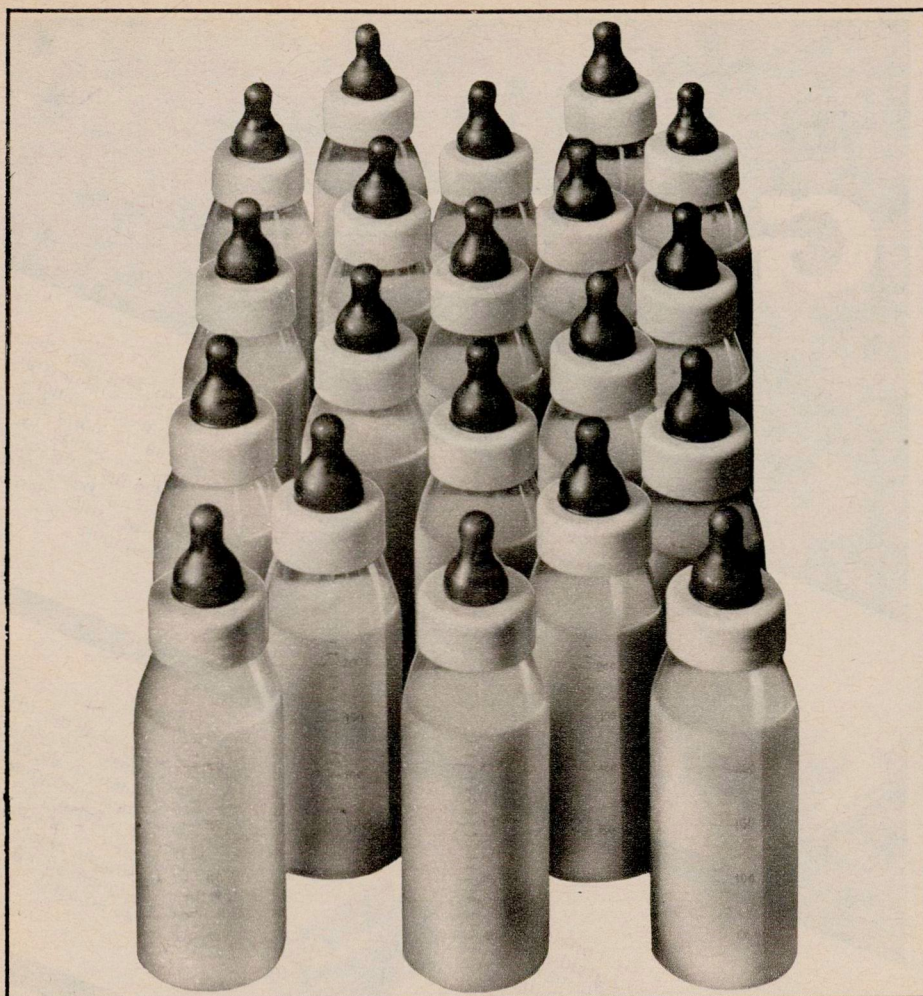
Opsaml græsset, mens De slår. GINGE Græstanger sparer megen tid og man- ge rygbojninger. Ud- ført i slagfast kunst- stof. Let, rumme- lig og selvbæ- rende. Bundens tværribber for- hindrer græsset i at glide ud.

Hele familien vil slå plæne. GINGE M 81 - 18". Selv- kørende, motori- seret cylinder- klipper. Briggs & Stratton 4-takts motor. Elegant design. Tekniske finesser letter kørslen. Radio og TV støjdæmpet.

Sprøjt selv! GINGE Højtryks- spandesprøjt har De brug for til både plæne, bede og frugt- træer. Arbejdstryk ca. 15 atm. Mes- singudførelse og særdeles effek- tiv mekanik.

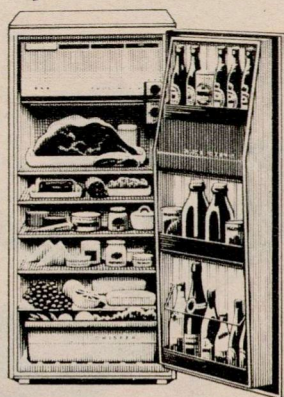

Tør De påtage Dem at anbringe så mange flasker i en køleskabsdør? Ja, i en Atlas!

Måske har De ikke lige vuggestue, men så er det rart at kunne have et helt batteri øl og sodavand i døren. Det kan De i et Atlas køleskab - foruden mejerivarer. Det er blot et enkelt eksempel på, at Atlas er fantastisk godt indrettet. Vi kan tage noget andet: frostboksen. Den er i King'en på 16 l og rummer 25 dybfrostpakker. Temperaturen kan komme helt ned på $\div 25^{\circ}$ ... frostboksen er også 3-stjernet, en vigtig international afmærkning. Med 3-T frostvælgeren kan De regulere frostboksens temperatur fra $\div 6^{\circ}$ helt ned til dybfrosttemperatur, uden at der bliver for koldt i kølerummet. Alt dette findes i de spændende nye Atlas-modeller. Ny model med friske, moderne farver
vejl. udsalgspris kr. 995,-.

NY MODEL

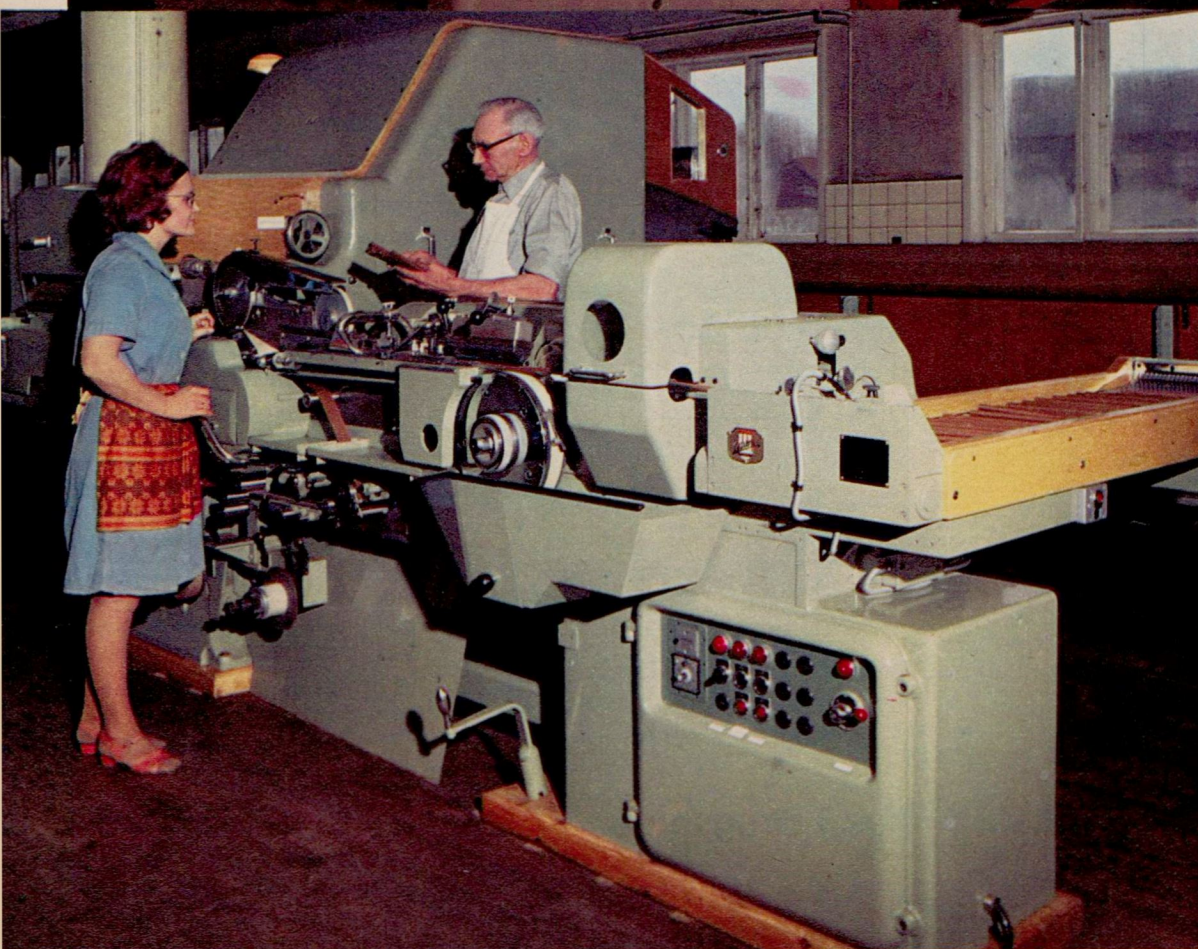
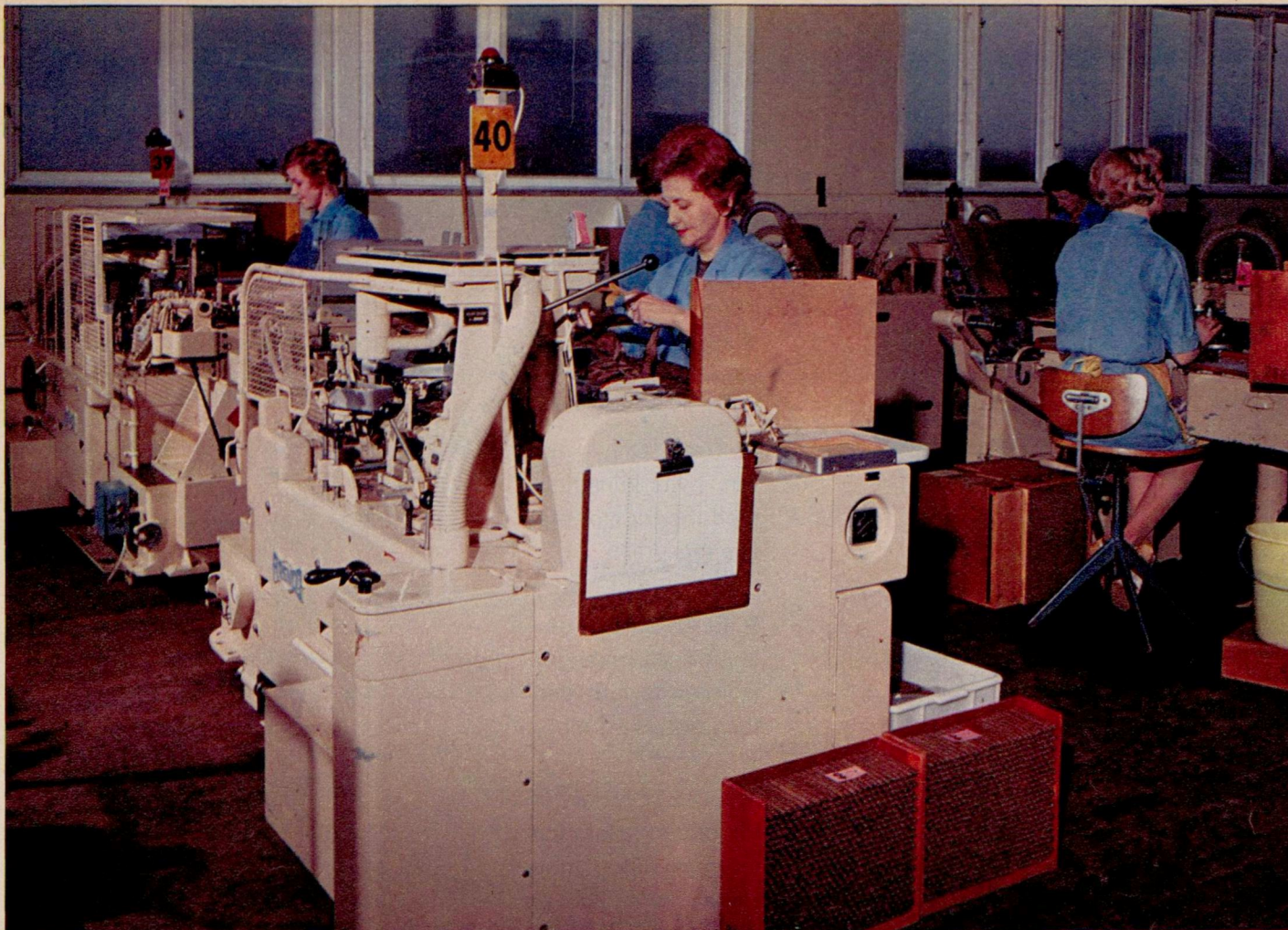
Køb **ATLAS** i Brugsen

Cerutter i tusindvis

bliver nu til på en
nyerhvervet masse-
produktions-maskine i
FDBs cigar- og
tobaksfabrikker i
Esbjerg. Normalt
forbinder man masse-
produktion med
mindre omhu for
kvaliteten, men i dette
tilfælde er det lige
omvendt: den nye
teknik rummer
betydelige kvalitets-
fordele og mere
ensartethed i
produktionen.

En såkaldt automatisk strengvikkel-
maskine, som er navnet på noget
nær et teknisk mirakel, er netop ta-
get i anvendelse på FDBs cigar- og
tobaksfabrikker i Esbjerg. Det kan
blive optakten til mange andre
spændende begivenheder inden for

Ved hjælp af en overrulningmaskine, der betjenes af dygtige damer, forsynes cerutviklerne med et dæksblad. Fru Karoline Jacobsen og frk. Irma Jensen fremstiller hver cirka 7000 stk. cerutter om dagen.

2 generationer mødes ved den nye strengvikkelskine. Fru Birgit Christensen og cigarmager Elbæk Lauridsen diskuterer fremstilling af cerutter nu og tidligere.

elaston®

... et dejligt
stopningsmateriale

- til tæpper og soveposer.
- ELASTON – en ren, hvid kunstfiber med meget stor elasticitet.
- ELASTON omslutter en mængde isolerende luft – derfor vægtløs varme...
- ELASTON er fri for statisk elektricitet, gnistsikker, mølsikker og let at vaske...

Derfor ELASTON i
tæpper og soveposer.

fås i Brugsen

tobaksindustrien. Maskinens kapacitet er umådelig – den leverer dagligt uden at blinke op til 250.000 cerutvikler mod den sidste tilbageværende cigarmagers 300-400.

Det er nu ikke specielt denne imponerende hastighed, der varsler nye tider, selv om den naturligvis er en forudsætning for en moderne produktion. Mere afgørende er det råmateriale, homogeniseret tobak, maskinen arbejder med, og som bliver til det såkaldte omblad (lige under det yderste dæksblad). Homogeniseret tobak er knuste, pulveriserede tobaksblade, som ved en sindrig forarbejdning bliver til store ruller – klar til at sætte på maskinerne.

Somme tider forveksles det homogeniserede omblad med papir, hvad det vitterligt også kan ligne. Men der er ikke ét milligram papir i det. Tværtimod giver denne nyskabelse kvalitetsfordele i form af mere ensartede produkter, mulighed for større mekanisering og dermed billigere priser.

Tobaksfabrikkenes direktør, E. Kragh-Müller, ser med megen forhåbning og optimisme på den fortsatte udvikling af homogeniseret tobak.

– I udlandet er anvendelsen af den homogeniserede tobak langt mere udbredt; i Sverige anvendes den således også til dæksblade til en mangfoldighed af cerutter. Jeg tror, der er mange andre muligheder, efterhånden som vi får erfaringer hermed. En af disse muligheder kunne jeg tænke mig ville blive udviklingen af et hvidt dæksblad til cerutter, hvorved vi muligvis ville have en chance for at „bygge bro“ til cigaretrykkerne.

Den sidste på skansen

Det traditionsrige og hæderkronede cigarmagerhåndværk har lidt svært under den sidste snes års voldsomme mekanisering, så der nu kun er 12-14 af de gode gamle cigarmagere tilbage i hele landet. En af dem er Esbjerg-fabrikkenes cigarmager *Elbæk Lauridsen*, der har været ansat her i 45

år, og hvis erfaringer og viden om tobak, virksomheden endnu nyder godt af ved blandt andet prøverulning og smagning, når der skal købes Braziltobakker ind. Der er nemlig i meget høj grad forskel på tobak, ikke bare fra den ene sort til den anden, men også på de enkelte årgange af samme sort, nøjagtig som man kender det med vin.

Mens de gamle cigarmagere ofte engagerede en oplæser eller ved særlig festlige lejligheder et helt musikkorps, kan de travle damer ved nutidens maskiner nu via hovedtelefoner følge nyhederne i pressens radioavis og høre musik til arbejdet dagen igennem. Den slags adspredelse sætter arbejdslysten – og dermed produktionen – i vejret.

– Og for at kunne klare os i tobaksindustriens hårde konkurrence må produktionen nødvendigvis holdes oppe på højeste gear, fortæller direktør Kragh-Müller. Det siger noget om danske tobaksvirksomheders konkurrencedygtighed, at de for eksempel måtte „sluge“ den sidste momsforhøjelse. Kun de firmaer, der har sørget for modernisering, kan gøre sig forhåbninger om at overleve.

A propos konkurrence forbereder FDB-fabrikken nu en salgskampagne for de velkendte nr-cerutter der har haft stor succes.

Også godt nyt for piberygere

Der er også for pibetobakkens vedkommende nyheder i vente fra Esbjerg. Løbende undersøgelser af de stærkt skiftende rygevaner har ført til det resultat, at der er brug for tobak, som på en gang imødekommer kravene om at være mild og mættende, og som skal være let at stoppe (rygeklar) og ikke må brænde på tungen. Desuden må forbrændingen være let og rogen en nydelse for piberygerens omgivelser. Fornyetserne, der tager sigte på de tre i forvejen eksisterende FDB-tobakker, Special Blend, Royal Brigade og Lancaster, ventes fremme til efteråret.

ROSE'S

verdens mest forfriskende drink

ROSE'S

verdens mest forfriskende drink

TØRSTSLUKKER

Byd en velmagende »long drink« og en forfriskende tørstslukker, ved at blande 4 dele vand tilsat isterninger og 1 del Rose's Lime Juice.

GIMLET

3 dele gin, 1 del Rose's Lime Juice omrøres og serveres i cocktailglas eller i champagneglas med knust is.

LONG DRINK

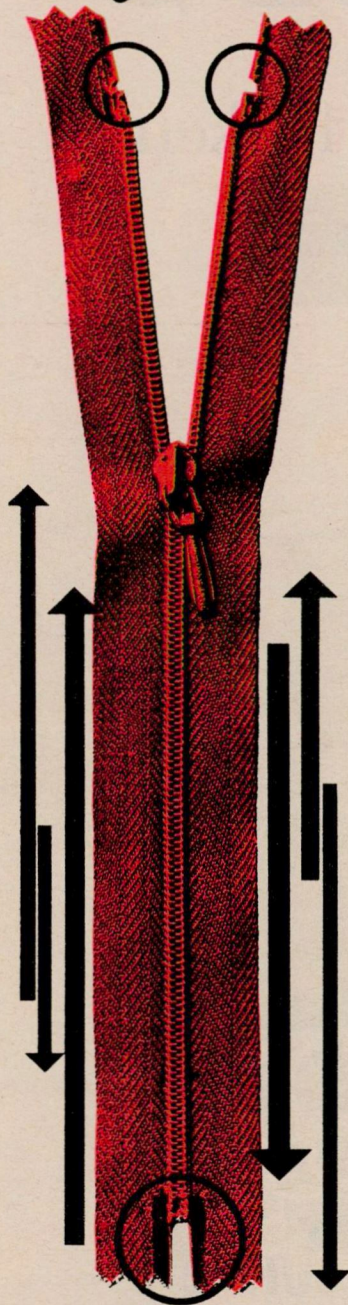
1 del gin eller Snaps tilsættes Rose's Lime Juice efter behag og fyldes op med tonic vand tilsat knust is.

VODKA LIME

1 del Rose's Lime Juice, 3 dele Vodka serveres afkølet.

Nyhed!

Op, ned, op, ned, op, ned
tusindvis af gange.

Lynlås med plasticstoppere

- lige til at bøje ned.
Ingen knækkede synåle.
Derfor er Opti-lon bedre.

Opti-lon

- lynlåsen, der aldrig driller.

Igen et LYSTA-produkt.

I de sidste ti år er produktionen pr. indbygger steget lige så meget som i de foregående 50 år. Og det går stærkere og stærkere, efterhånden som industrialiseringen skrider frem. Derfor får flere og flere råd til bil, hus, vaskemaskine, sommerhus, farve-TV og alle de andre fine ting, man kan få for penge, og som vi er opdraget til at stræbe efter.

I hvert fald de fleste af os har altså det materielle grundlag for at være glade og tilfredse.

Men det er vi jo bare ikke. Kun de færreste kan sandfærdigt hævde, at de er helt tilfredse med deres tilværelse. Man vil snarere høre, at det i det store og hele går udmærket. Underforstået: Hvis bare ikke... Og det „hvis bare ikke..." dækker alt for ofte utilfredshed med forholdet til de nærmeste - til ægtefælle og børn.

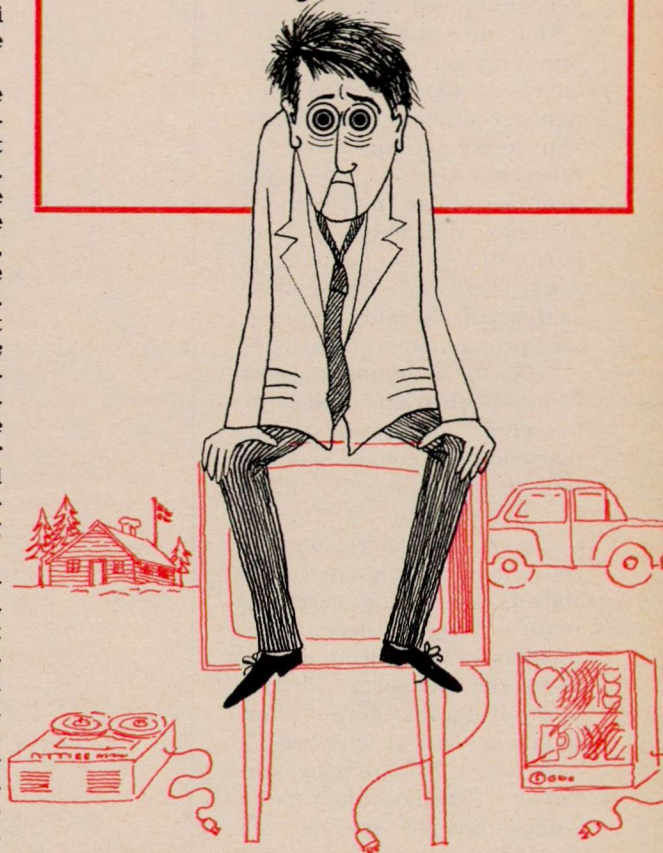
I en nylig gennemført sociologisk undersøgelse har det vist sig, at knap halvdelen af de adspurgte var mere end „normalt" tilfredse med deres familieforhold. Selv om alle adspurgte var enige om, at tilfredshed og harmoni i familielivet var det, de ønskede mest af alt. Mere end både bedre arbejde, bedre økonomi, større fritid - eller større viden.

600 mennesker over 21 år fra alle samfundsklasser og erhverv i Ballerup-Måløv kommune ved København er blevet udspurgt på kryds og tværs, og de dele af undersøgelsen, der behandles her, kan godt tages som et billede af, hvordan forholdene er i hele landet. Det indsamlede materiale er behandlet af Torben Bo Jansen fra Sociologisk Institut ved Københavns Universitet.

47 procent var meget glade for deres familieliv. Seks procent syntes, at forholdet til deres nærmeste var temmelig uudholdeligt. Og resten?

Er De tilfreds med tilværelsen?

!?!?

-og hvorfor ikke?

Harmonisk familieliv kommer foran både økonomi og arbejde, viser en sociologisk undersøgelse, som også afslørede, at mere end halvdelen ikke var særlig tilfredse med deres familieforhold...

De var, hvad man med en smuk vending kalder „normalt“ tilfredse. Altså hverken særlig begejstrede eller særlig ulykkelige. Snarere temmelig lunkne.

Undersøgelsen viser, at alle samfundsgrupper tillægger familieproblemerne større betydning end noget andet.

Man ser i øvrigt mærkelige ting, når de adspurgte opdeles i grupper efter køn og social status. Man finder flest, der er virkelig glade over samværet med deres nærmeste, blandt kvinder med lavere social status og blandt mænd med højere social status (funktionærer og derover). I disse grupper er over 50 pct. mere end normalt tilfredse.

Til gengæld er mænd med lavere social status ikke nær så begejstrede. Kun 36,2 pct. af dem var mere end normalt tilfredse i deres samvær med kone og børn. I gruppen kvinder med højere social status var kun 43,2 pct. virkelig tilfredse.

Tilfredsheden med familielivet hænger simpelt hen ikke sammen med forholdene i øvrigt. For mens man altså fandt *flest* tilfredse med familielivet blandt kvinder med lavere social status, var det også blandt dem, man fandt *færrest* tilfredse med hensyn til arbejde, fritid, økonomi og egen viden.

Tallene skal næppe tolkes derhen, at kvinder har det bedst med ægtemanden, når alt det andet går rigtig skidt. Men de siger noget om, at hverken

penge, et godt arbejde eller en god uddannelse har ret stor betydning for trivslen indenfor hjemmets fire vægge.

Man kunne måske sige, at det er nogle utaknemmelige skarn, der jamrer over lidt knas med ægtefællen, når vi ellers har fået det så meget bedre end for f.eks. 50 år siden.

Men det ville være forkert. Trivslen i en familie – og mennesker imellem i det hele taget – er blevet et problem, *fordi* vi har det så meget bedre end for 50 år siden.

– Dengang var der faktisk ikke så meget *tid* til at tage sig af familien eller den hjemlige trivsel i det hele taget. I hvert fald ikke for gennemsnitsborgeren, siger Torben Bo Jansen. – De fleste havde alt for travlt med at pukke og slæbe for at tjene til det mest nødvendige – mad og husleje.

Men efterhånden som vi får mere fritid og forholdsvis let kan tjene til de mest elementære livsgoder, kommer de andre problemer ind.

– Vi lærer så mange ting i skoler og under erhvervsuddannelse, fortsætter Torben Bo Jansen. Vi lærer at stave og skrive og regne og udfylde selvangivelser og passe maskiner og alt det andet, der skal til for at holde samfundsmaskineriet i gang.

Men vi lærer ikke, hvordan vi skal kunne leve sammen og tilpasse os hinanden.

Vi lærer ikke, hvordan man vælger den rigtige livsstilling – eller

Mac Baren

En lille pause... en hyggelig sludder... ild på en Cecil: den er altid perfekt rullet af fyldige, mættende blended-tobakker...

...så er der tid til en Cecil

**Sunsip
er fremstillet af
appelsiner**

**så lidt
til et helt
glas**

KALORIEFATTIG

- fortyndes hele 30 gange.

Et glas iskold Sunsip smager herligt til frokosten.
Sunsip appelsin er et slankesødet naturprodukt fremstillet af friske
appelsiner. Der er god økonomi i Sunsip, for den lille flaske
svarer i mængde til 24 fl. sodavand. Den store til hele 96.

- fra DDI - Dansk Droge Import A/S, København

den rigtige ægtefælle. På det sidstnævnte område gælder stadig den rosenrøde romantiks regler.

Og at den alene sjældent er tilstrækkelig viser det store antal skilsmisser tydeligt.

Det er, som om de, der er opvokset under arbejdsløsheden i 1930'erne, lider under en besættelse for økonomisk sikkerhed. Og det er jo hovedsagelig politikere fra de år, der i dag styrer landet.

Men når et samfunds levestandard ændrer sig, gør kravene det også. Den utilfredshed, som man ved undersøgelsen kunne mærke inden for områder som økonomi, arbejde og viden, vil med den nuværende udvikling dale væsentligt i de næste 15-20 år.

Undersøgelsen viser også, at interessen for „finkulturen“ stiger, hvis der er tilfredshed med de andre ting...

Derfor får beboerne i Ballerup-Måløv nok alligevel ikke det fornemme medborgerhus, som kommunalbestyrelsen oprindeligt havde tænkt sig. Undersøgelsen blev oprindelig iværksat for at finde ud af, hvilke ønsker beboerne havde i den retning.

Medborgerhuset skulle have rummet alt mellem himmel og jord: Bibliotek, museumssal, teater- og filmssal, hobbyrum, café-teria og meget andet godt.

Men det viste sig, at beboerne meget hellere ville have vuggestuer, børnehaver og lokaler for ungdommen. Og selv om mange udtrykte ønske om at kunne „lave noget med hænderne“, var det kun de færreste, der af den grund kunne drømme om at benytte kommunale hobbylokaler – selv om de lå lige i nærheden.

– Kommunens beboere kan forventes at ville benytte rammer for familiefunktioner i større udstrækning end rammer for rekreative funktioner, konkluderer Torben Bo Jansen i sin rapport.

Ønsker om bedre rammer for fritidsbeskæftigelse ligger nemlig et godt stykke nede på listen over de ting, folk fandt ønskværdige.

Hvad gør man så?

Hvis man virkelig ønsker at lave noget, der skaber øget tilfredshed og ikke bare står som et monument over sidste budgetoverskridelse, må man gå nye veje. I stedet for at forsøge at lokke folk ind i kulturhuse – og det lykkes ikke særlig godt – må man komme ud til dem. Ikke med et kammerorkester og en lastvogn fuld af malerier, men med noget, som en hel familie kan have glæde af og samlet om.

En af ideerne går ud på at få dukketeater rundt om i boligkarreer og villakvarterer. Det kunne gøres i samarbejde med Comedievognen og foregå dels som forestillinger, dels som værkstedsteater, hvor hele familien er med til at lave dukker og skrive egne stykker. Det væsentligste er, at der sker noget, som alle kan samles om.

Dukketeatret er dog naturligvis kun en af de ting, man gerne vil prøve som afløsning for det traditionelle kulturcenter. Man kan forestille sig amatørteater, studiekredse og meget, meget andet, hvor princippet er: *Ud til beboerne.*

Og så kan det jo være, den såkaldte kulturtræthed ikke viser sig at være så slem endda.

JØRGEN MUNKEBO

1001 A

Hvem vil give 5-6 øre mere for en cerut?

alle de mange, der forlanger Golf-kvalitet!

Hvorfor? Fordi de udvalgte tobakker i GOLF's indlæg, omblad og dæks behandles efter cigarfabrikkernes gamle, fine traditioner. Det er der mange, der har sans for. Smag GOLF - den er ærligt sin pris værd.

Samvirke 42. årgang

Chefredaktør: EGGERT NIELSEN, ansvarshavende. Medarbejdere: Bodil M. Begtrup, Kaj Christiansen, Otto Riis, redaktionschef. Redaktionens adresse: Roskildevej 65, 2620 Albertslund, tlf.: 64 88 11, udenbys: (01) 64 88 66. Udgiver: Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger. Tryk: Egmont H. Petersen, Gutenberghus. Samvirke påtager sig intet ansvar for manuskripter, fotografier og tegninger, der uopfordret indsendes.

Har De en lystfisker i familien?

-ellers prøv med Winner Fiskekonserves!

Winner er alt godt fra havet:
Sild, rejer, krabber,
laks og hvad deraf kommer
såsom fiskeboller, torskerogn,
kaviar m. v. Kort sagt
fiskekonserves når det er bedst.
Så gå efter Winner-mærket
— det er et nærmere
bekendtskab værd!

** Winner fiskekonserves —
fås kun i Brugsen!
Så datomærkning,
varedeklaration og
kvalitetskontrol er naturligvis
i orden ... Derfor går De
godt i byen, når De går efter
Brugsens egne varer.
Der er ikke sparet på kvaliteten
— kun på prisen!*

BRUGSEN